

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Resum

Via Universitària: Ser estudiant avui i accés,
condicions d'aprenentatge, expectatives i retorns
dels estudis universitaris (maig, 2016)

Informe

Autores

Mertxe Hernández Herrán

Màster en Producció i Recerca Artística, màster en Formació del Professorat de Secundària Obligatòria, Batxillerat i Formació Professional i grau de Belles Arts.

Ariadna Galiana Moretó

Grau d'Antropologia Social i Cultural, de Sociologia i de Psicologia a la Universitat de Barcelona.

Assessora

Àngels Alegre Sánchez

Directora de l'Observatori de l'Estudiant

Edició

Observatori de l'Estudiant

Vicerectorat d'Estudiants i Participació

Data d'edició

Gener, 2021

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons Reconeixement- NoComercial Compartirigual 4.0 Internacional.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Índex

1.	Introducció: Creixent diversificació de l'estudiantat.....	1
2.	Els estudis actuals (Marina Elias i Lidia Daza).....	3
3.	Accés a la universitat (Helena Troiano)	5
4.	Trajectòries universitàries (Albert Sánchez)	7
	Tipus de transició als estudis.....	7
	Interrupcions en les trajectòries universitàries.....	8
	Els motius per interrompre els estudis	9
5.	Les expectatives inicials respecte a la universitat (Begoña Gros, Miquel Martínez i Ernest Pons)	10
	Motius per a la selecció dels estudis.....	11
6.	La participació cultural i social a la universitat (Antonio Ariño, Ramón Llopis i Inés Soler)	13
	La participació cultural	13
	La participació política.....	14
7.	Pràctiques d'estudi i resultats (Fidel Molina-Luque i Dolors Mayoral)	16
	Règim de dedicació a l'estudi.....	18
8.	Les condicions de vida de l'estudiantat en el marc de la vida quotidiana universitària (Fidel Molina-Luque).....	21
	L'allotjament.....	21
	El finançament: la família, les beques i el treball.....	22
9.	La valoració de l'experiència universitària (Begoña Gros, Miquel Martínez i Ernest Pons).....	25
	Valoració de l'ús dels serveis.....	25
	Valoració del context universitari	26
	Valoració de l'experiència universitària	26
10.	Expectatives futures (Begoña Gros, Miquel Martínez i Ernest Pons)	31
	Expectatives laborals	31
	Expectatives sobre la utilitat dels estudis	32
	Plans de futur	33
11.	Mobilitat internacional (Ramón Llopis, Antonio Ariño i Inés Soler)	35

12.	Dades sociodemogràfiques (Joan Micó i Vicente Zapata).....	40
13.	Gènere dels estudis universitaris (Inés Soler).....	45
14.	Conclusions generals	50
15.	Referències.....	52

1. Introducció

Via Universitària és una enquesta duta a terme l'any 2015, en la seva primera edició i l'any 2018 en la segona edició, en diverses universitats membres de la Xarxa Vives. L'objectiu és realitzar un estudi exhaustiu sobre els perfils dels estudiants, les seves característiques, condicions de vida i les seves expectatives de futur amb la finalitat d'obtenir les dades necessàries per poder dissenyar polítiques universitàries adequades per l'alumnat. En aquest resum executiu treballarem en l'enquesta duta a terme l'any 2015.

La Universitat entesa com a servei públic ha de tenir l'estudiant i la dimensió social de l'Espai Europeu d'Educació Superior com a eix central i principis operatius dels processos d'ensenyament i aprenentatge. Els indicadors emprats per a elaborar l'estudi són:

- La diversificació de l'alumnat
- Els estudis actuals
- L'accés a la Universitat
- Les trajectòries universitàries
- Les expectatives inicials respecte a la universitat
- La participació cultural i social a la Universitat
- Les pràctiques d'estudi i resultat
- Les condicions de vida de l'estudiantat en la vida quotidiana universitària
- La valoració de l'experiència universitària
- Les expectatives futures
- La mobilitat internacional
- Dades sociodemogràfiques
- El gènere en els estudis universitaris

L'enquesta es va adreçar a 332.307 estudiants de les següents universitats: Universitat d'Alacant, Universitat de València, Universitat de Barcelona, Universitat Abat Oliba CEU, Universitat d'Andorra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat de les Illes Balears, Universitat Jaume I, Universitat Miguel Hernández d'Eix, Universitat Oberta de Catalunya, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Perpinyà Via Domitia, Universitat Ramón Llull, Universitat Rovira i Virgili, Universitat de Vic ·

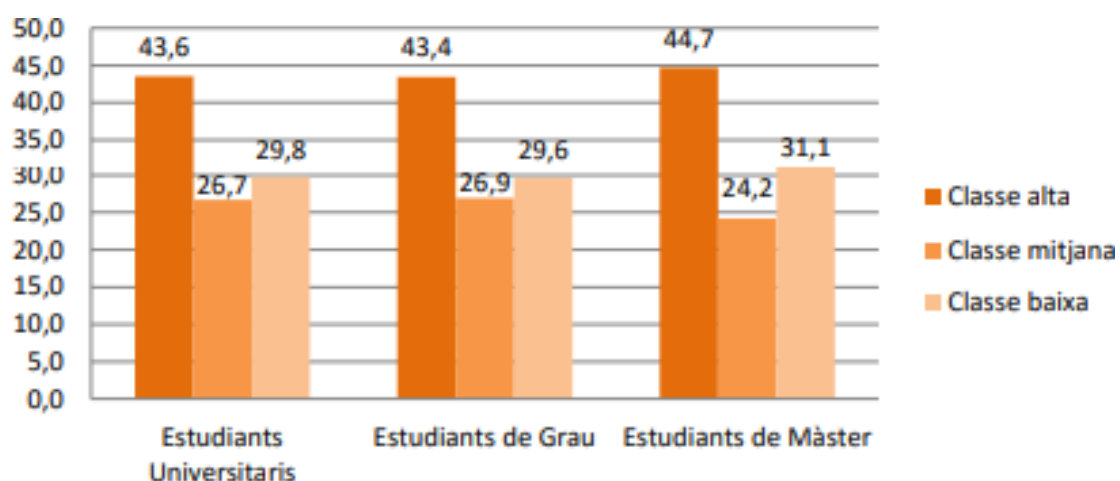
Universitat Central de Catalunya, Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat Politècnica de València. Entre aquestes, 20.547 estudiants la van completar (un 6,2% del total) i se'n van eliminar 35, per tant la mostra final va ser de 20.512 enquestes.

Creixent diversificació de l'estudiantat

Les dades de l'enquesta l'any 2015 mostra una tendència cap a la feminització de la universitat. La diferència és més gran en els graus (un 61,7% de dones i 38,3% d'homes), en canvi en els màsters la presència femenina baixa (57,7% de dones i un 42,35 d'homes). Respecte a l'edat, el perfil jove encara és el més predominant, amb un 75% d'alumnes entre 18 i 25 anys, tanmateix es pot veure un augment en l'estudiantat madur a les universitats de la Xarxa Vives. Els estudiants en un 59% dels casos estan solters o en parella. Només hi ha un 6% de l'estudiantat que té fills.

Pel que fa a l'origen social dels estudiants universitaris tant en el 1r com en el 2n cicle, predominen els de classe alta amb un 43% en el cas d'estudiants de Grau i un 45% en els de Màster. La classe baixa es troba per darrere amb un 30% en els graus i 31% en els màsters i la classe mitjana amb un 27% i 24% respectivament. Tot i això, un 40% de l'estudiantat prové d'un entorn familiar amb baix nivell formatiu, això vol dir que s'està produint un procés de mobilitat social ascendent, en què els fills i les filles tindran un nivell educatiu superior al dels pares.

Gràfic 1. Percentatge d'alumnes universitaris segons classe social i cicle.

Gràfic 2. Nivell d'estudis de pare i mare dels estudiants.

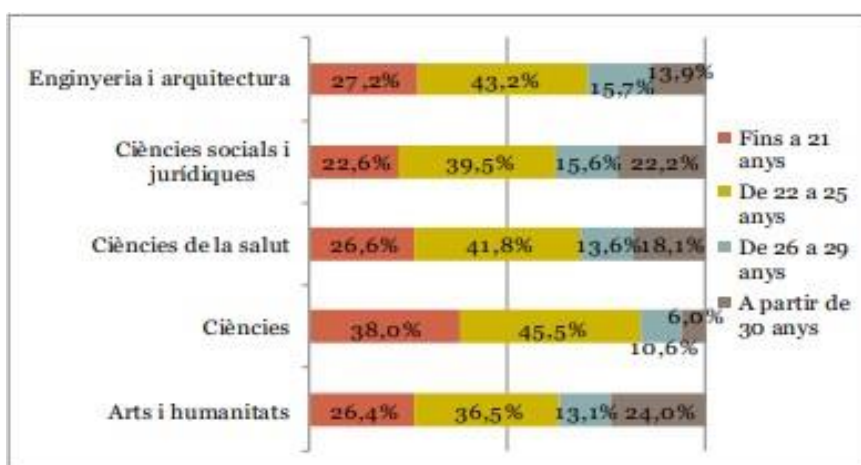

2. Els estudis actuals

El 89% de l'estudiantat estudia un grau o doble grau de primer cicle i l'11% un màster o postgrau. El 85% tria la modalitat presencial i un 14,2% la modalitat a distància. Les noies i els menors de vint-i-cinc anys prefereixen la modalitat presencial, en canvi en els estudis en línia predominen els alumnes majors de trenta anys, així com estudiants de classe social baixa i els estudiants que combinen estudis amb la feina o la família.

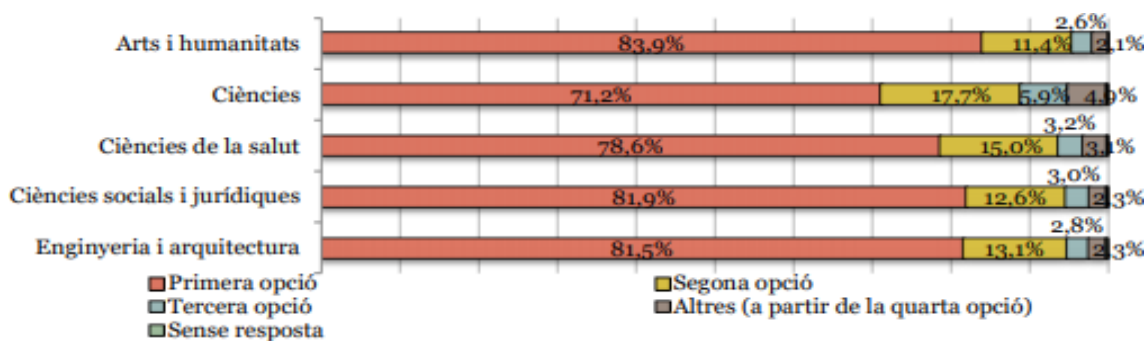
Respecte a les àrees de coneixement la feminització està present gairebé en totes elles, essent els col·lectius de les classes socials més baixes i els estudiants més madurs els que predominen en les àrees de Ciències Socials i Jurídiques i en Arts i Humanitats.

Gràfic 3. Àrea d'estudi segons edat (%).

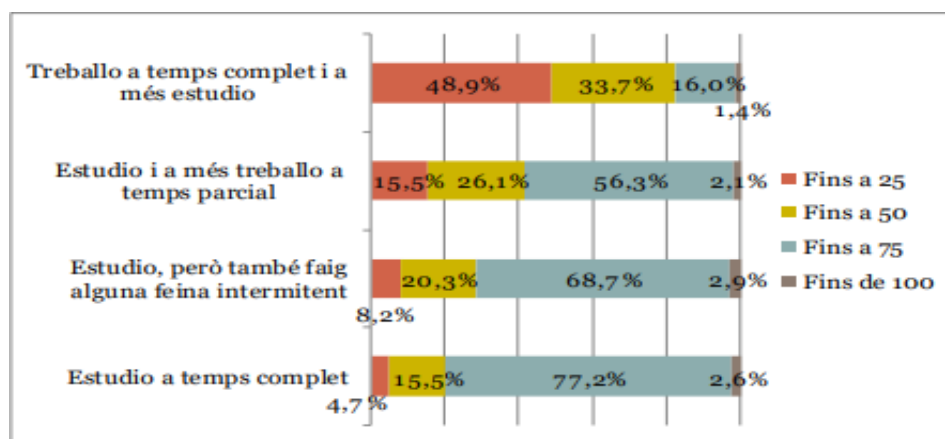
El 80,9% dels estudiants han triat la seva carrera en primera opció, encara que també hi ha un 30% d'estudiants de titulacions de ciències com física, matemàtiques i biologia que han triat la carrera en segona, tercera i fins i tot quarta opció.

Gràfic 4. Preferències (de grau) per àrea de coneixement (%).

L'alumnat que té previst matricular-se de més crèdits són les dones, les que provenen de famílies de classes mitjanes i altes i els que accedeixen mitjançant les PAU. En l'altre extrem, l'estudiantat que estudia i treballa al mateix temps.

Gràfic 5. Crèdits previstos a matricular-se segons la compaginació d'estudis i treball (%).

Recomanacions de polítiques universitàries

- Analitzar les diferències internes entre titulacions per tal de reduir l'autoselecció per part de l'estudiantat per accedir a ensenyaments més accessibles i susceptibles de graduació, intentant reduir la segregació interna.
- Potenciar accions institucionals per facilitar la compaginació d'estudis i treball tals com horaris comprimits, possibilitats de vies lentes, repetició d'assignatures en diferents torns, ajuda a estudiants que no sempre poden ser a classe, entre d'altres.
- Contemplar un sistema més flexible que atengui les necessitats i expectatives dels diferents col·lectius.
- Tenir en compte el perfil de l'estudiant que treballa o té altres responsabilitats per tal de no deixar-lo fora del sistema.

Conclusions

Es produeix segregació horitzontal entre les àrees de coneixement, per exemple, Ciències de la Salut està clarament feminitzada, Enginyeria i Arquitectura concentra més estudiants de classes altes i Ciències més estudiants joves.

Les dones, els estudiants de classes altes i els estudiants madurs accedeixen en primera preferència. Tenen previst matricular-se de més crèdits les dones i els de procedència familiar de classes mitjanes i altes, si bé, el ritme d'estudis varia segons la modalitat dels estudis, la via, la nota d'accés i, sobretot, pel fet de tenir o no estudis.

En general, hi ha poc retard entre els estudiants enquestats.

3. Accés a la universitat

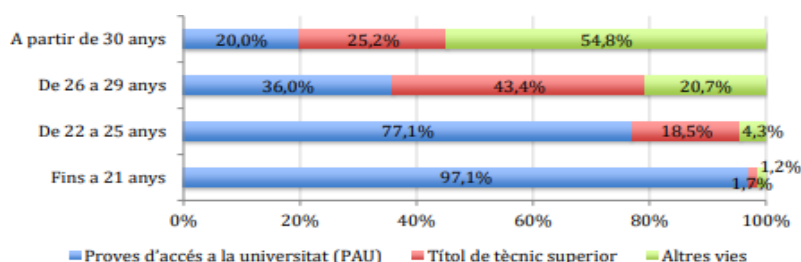
L'obertura de noves vies per accedir a la universitat és una conseqüència de la diversificació de l'estudiantat. La via d'accés majoritària, amb un 67%, és la de les proves d'accés a la universitat (PAU), mentre que com a via d'accés alternativa de major importància es troba la de formació professional, des dels Cicles Formatius de Grau Superior (CFGs), que representa el 18%.

Gràfic 6. Mitjançant quina via vas accedir a la universitat? Estudiants de grau (%).

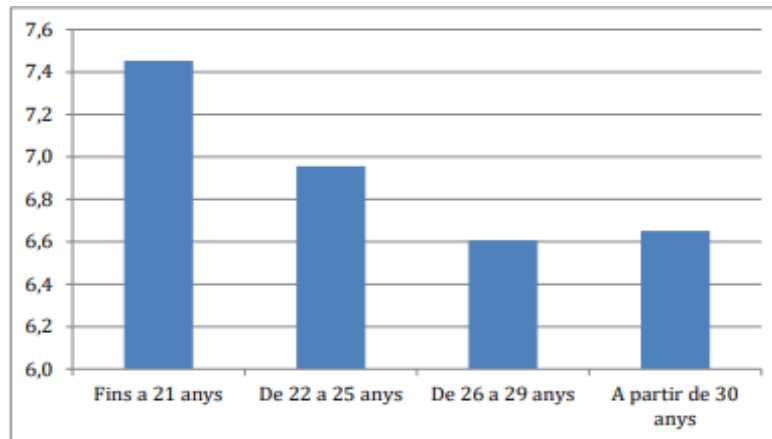
Les noies, els més joves i els d'origen social més alt accedeixen a través del batxillerat, en canvi l'estudiantat més gran i d'origen social més baix accedeix mitjançant la via de la formació professional.

Gràfic 7. Via d'accés per grups d'edat (%).

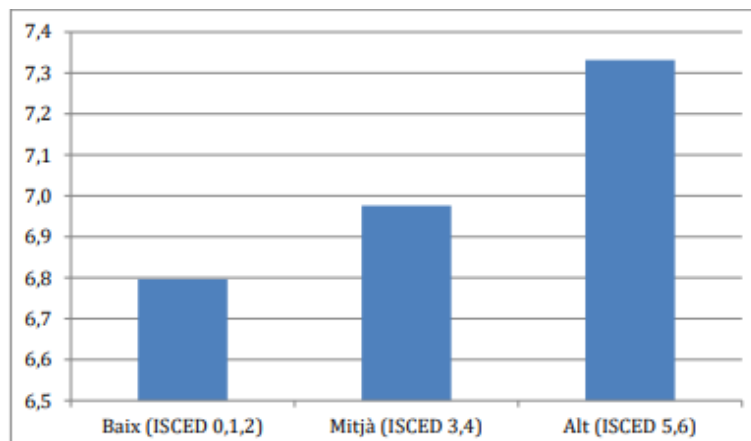
Pel que fa a les notes d'accés, la mitjana de les dones, és més alta que els homes. Sent les qualificacions més altes les de l'estudiantat més jove.

Gràfic 8. Nota d'accés segons grups d'edat (mitjanes).

La nota d'accés augmenta amb el nivell educatiu de la mare, així com ho fa en els grups de més alt nivell social. L'estudiantat que accedeix a la universitat a través del sistema tradicional és el que ha obtingut les notes mitjanes més altes (7,1), i els que procedeixen de la formació professional tenen una mitjana més baixa (6,8).

Gràfic 9. Nota d'accés segons nivell d'estudis de la mare (mitjanes).

Conclusions

Les dues vies d'accés a la universitat des de la secundària postobligatòria representen el 67% per batxillerat i el 18% pels Cicles Formatius de Grau Superior.

La via de batxillerat és més seguida per les noies, per l'estudiantat més jove i pels que tenen un origen social més alt; mentre que per la via de la formació professional destaca l'estudiantat una mica més gran i d'origen social més baix.

Respecte a les qualificacions hi ha un lleuger increment de la nota mitjana en els últims anys, sent les noies les que treuen les millors notes, de la mateixa manera que l'estudiantat més jove, amb mares amb nivells d'estudis més alts, d'origen social més alt, que han accedit per la via del batxillerat i destacant en l'àrea de Salut i Ciències.

S'observa una diversificació dels perfils de l'estudiantat a la universitat i una concentració dels perfils més tradicionals i de més èxit en les noies i els orígens socials més alts.

4. Trajectòries universitàries

L'enquesta estudia les trajectòries dels estudiants a través de dos indicadors:

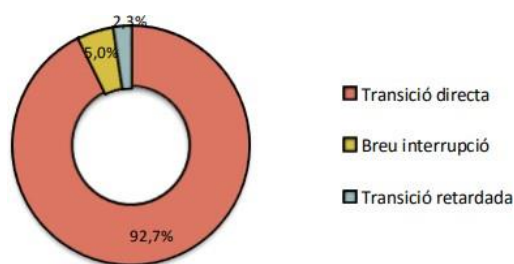
- El tipus de transició als estudis.
- Les interrupcions en els itineraris educatius des de l'acabament dels estudis secundaris fins a l'actualitat.

Tipus de transició als estudis universitaris

Es distingeixen tres models de transició cap a la universitat:

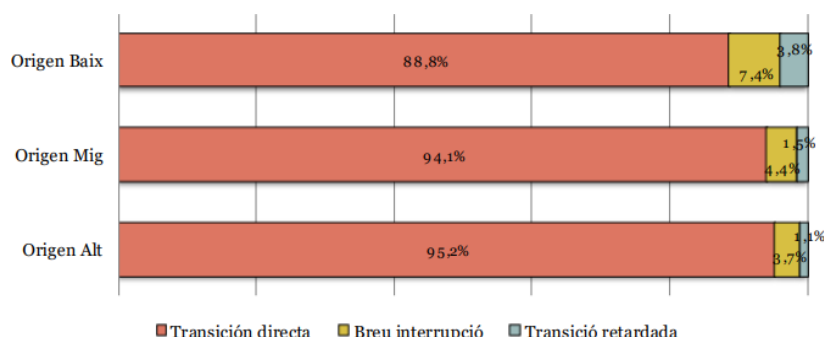
- Transició directa: quan no hi ha interrupció entre el final de l'educació secundària i l'accés a la universitat
- Breu interrupció: quan la diferència entre l'any d'accés a la universitat per primera vegada i l'any d'obtenció de la nota d'accés és menor de dos anys.
- Transició retardada: la diferència és superior a dos anys.

Gràfic 10. Tipus de transició als estudis universitaris dels estudiants de grau (%).

Com més capital social, educatiu i econòmic familiar, més probabilitats té l'estudiant d'accedir de manera directa a la universitat. En canvi, els joves d'origen social més baix tenen més interrupcions en els seus estudis.

Gràfic 11. Tipus de transició als estudis segons classe social d'origen(%).

Interrupcions en les trajectòries educatives

Majoritàriament l'estudiantat no ha interromput la seva trajectòria educativa (68,1%), mentre que una part dels estudiants (15,7%) han tingut una interrupció entre la graduació dels estudis secundaris i l'entrada a la universitat, entre l'entrada a la universitat i l'obtenció del primer títol (11%) o des de l'obtenció del títol universitari i l'inici d'altres estudis (5,3%).

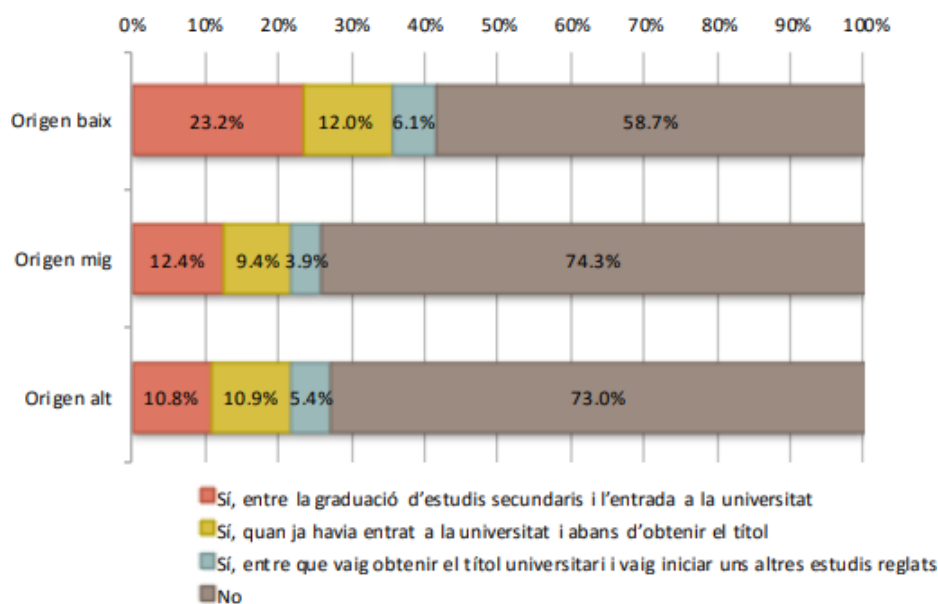
Gràfic 12. Has hagut d'interrompre alguna vegada els teus estudis des que vas acabar l'educació secundària fins a l'actualitat? (%).

Els joves de classes socials mitja i alta s'associen amb itineraris sense interrupcions (74,3% i 73%,

respectivament) mentre que els estudiants d'origen baix estan més representats amb interrupcions dels estudis. Quant a les interrupcions entre la graduació de secundària i l'accés a la universitat el percentatge de joves d'origens baixos (23,2%) és, pràcticament, el doble que en el cas d'estudiants d'origen mitjà (12,4%) i més del doble que en el cas d'origen alt (10,8%).

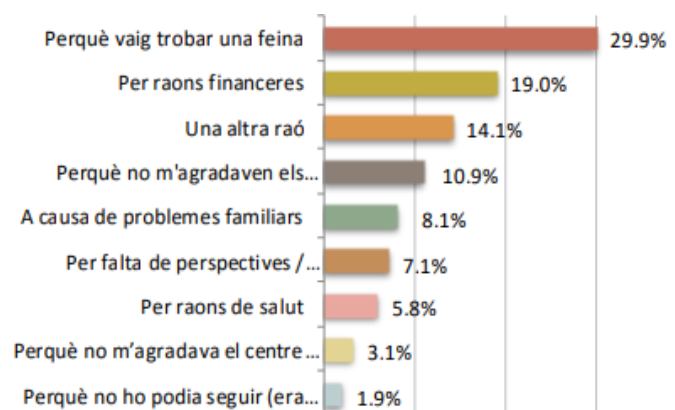
Gràfic 13. Interrupcions dels estudis des de la finalització de l'educació secundària segons origen social (%).

Els motius per interrompre els estudis

Els motius principals són: haver trobat una feina (30%), raons econòmiques (19%) i el desencant amb el contingut dels estudis (11%). Així doncs, és destacable la importància de les raons laborals i financeres per interrompre els estudis amb relació directa amb la manca de recursos i, en conseqüència, amb les desigualtats d'oportunitats educatives.

Gràfic 14. Principal raó per interrompre temporalment els estudis (%).

Conclusions

La diversificació de les vies d'accés afavoreix una participació més equitativa, ja que facilita l'accés als col·lectius que històricament han estat infra-representats. Tot i que la majoria de l'estudiantat accedeix de manera directa des de l'ensenyament secundari a la universitat.

Els joves d'origen social més baix tenen més interrupcions en els seus estudis, especialment les interrupcions abans d'accedir a la universitat, on el percentatge és pràcticament el doble. Això genera noves formes de desigualtat, ja que la taxa de retorn als estudis és molt baixa per aquells estudiants que interrompen els estudis.

Els principals motius per interrompre els estudis és trobar una feina, també hi són les raons financeres i el fet que no els agraden els cursos que ha de seguir. Són resultats que en relacions laborals i financeres tenen relacionada una desigualtat d'oportunitats educatives.

Recomanacions de polítiques universitàries

Tenir present i analitzar les necessitats dels diferents perfils de persones que accedeixen a la universitat, en cada moment de l'itinerari de l'estudiantat, abans d'accedir, durant el temps que són a la universitat i un cop deixen la institució, per un diagnòstic clar de les seves necessitats i fer propostes i mesures d'actuació útils.

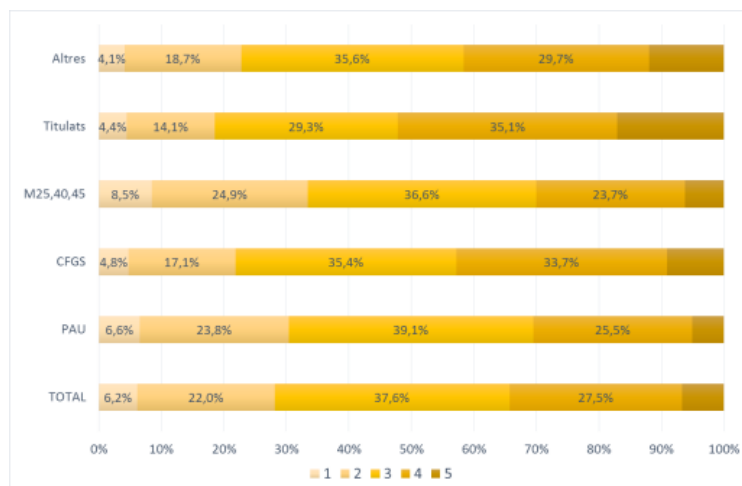
Fomentar i incrementar les vies d'accés alternatives, d'aquesta manera aquestes vies incrementarien el seu prestigi i es consolidaran com a mecanismes reals de segona oportunitat. Facilitar diferents horaris tan de matí com de tarda que permetin una flexibilització d'horaris pels estudiants que tenen altres obligacions fora de la universitat.

Combinar l'ensenyament presencial i semipresencial amb programes de tutorització.

5. Les expectatives inicials respecte a la universitat

El coneixement previ abans d'accedir a la universitat sobre els estudis és superior entre els titulats i l'estudiantat de CFGS que en el procedent de PAU.

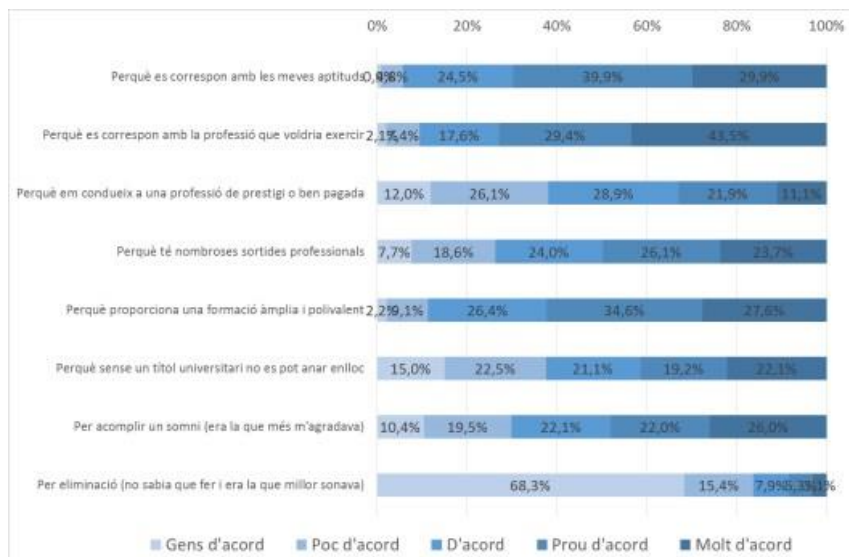
Gràfic 15. Grau de coneixement previ dels estudis segons la via d'accés (%).

Motius per a la selecció dels estudis

Un 72,9% dels enquestats estan bastant o molt d'acord amb el fet que els estudis “corresponen amb la professió que volen exercir”. El 69,8% diu que el contingut de la titulació es correspon amb “les seves aptituds”. El 62,3% diu estar prou o molt d'acord en el fet que els estudis universitaris li proporcionen “una formació àmplia i polivalent”. Els motius: “perquè té moltes sortides professionals” (49,7%) i “per aconseguir un somni” (48%).

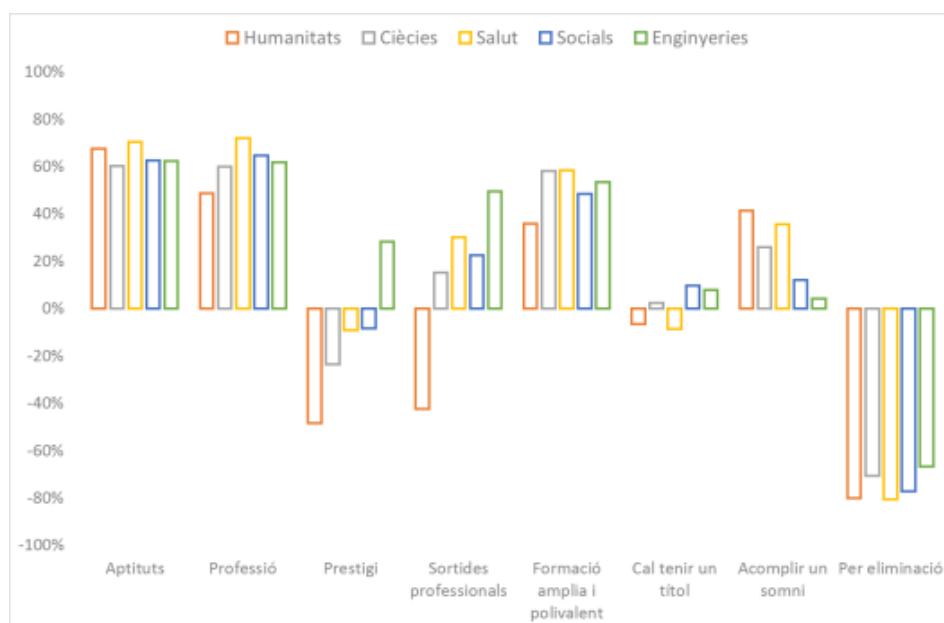
Gràfic 16. Motius per escollir titulació (%).

Les sortides professionals i el prestigi són factors molt valorats en l'elecció d'estudis per l'estudiantat d'Enginyeria i Arquitectura i molt menys pel d'Arts i Humanitats, on “aconseguir un somni”, conjuntament amb els de Ciències de la Salut, és molt més valorat que pels de Ciències Socials i les carreres tècniques. La vocació professional prima entre l'estudiantat de Ciències de

la Salut i el d'Arts i Humanitats és qui menys importància li dona.

Gràfic 17. Motius per escollir titulació segons àrea de coneixement (%).

Conclusions

Amb relació als coneixements previs no hi ha diferències en funció del sexe ni de l'edat, ni de les notes d'accés, mentre que les diferències més importants es relacionen amb la procedència, essent el coneixement previ superior entre els titulats i els estudiants de CFGS, en canvi els estudiants procedents de les PAU mostren més desconeixement del contingut de la carrera abans d'iniciar els estudis.

Hi ha dos aspectes destacats, entre les diferents opcions sobre la motivació a l'estudi i que segons Holmegaard et al. (2014) els estudiants construeixen per refermar la seva elecció com una cosa pròpia i personal: "perquè es correspon a les meves aptituds" i "perquè es correspon amb la professió que voldria exercir".

L'heterogeneïtat apareix en els aspectes relacionats amb la identitat professional i el context social. Per exemple en el perfil dels estudiants de Magisteri, les aptituds i l'elecció professional són importants, però no el prestigi social ni les sortides professionals, en canvi, el prestigi i les sortides professionals són importants per als estudiants de Dret.

Recomanacions de polítiques universitàries

Atesa la importància de conèixer les aptituds personals i la professió a exercir com a factors clau en l'elecció dels estudis, cal intensificar a l'inici del batxillerat accions per fomentar l'autoconeixement en els estudiants de secundària per tal d'orientar la seva tria d'estudis contribuir a una major motivació i interès en els estudis superiors.

Crear espais i xarxes d'intercanvi, conversa i consulta entre estudiantat de batxillerat i de primers cursos d'universitat.

6. La participació cultural i social a la universitat

L'enquesta mostra un baix nivell de participació cultural i política. El perfil més participatiu és l'estudiant masculí, de 22 a 25 anys, de classe mitjana-alta i que combina els estudis amb una feina a temps parcial o intermitent.

La participació cultural

S'explica mitjançant quatre indicadors concrets:

- Esports
- Conferències, jornades, debats
- Cinema, teatre, concerts
- Associacions culturals

La participació i assistència a conferències, jornades i debats, és del 68% dels enquestats, encara que un 42,5%, ho fa amb escassa freqüència (1 o 2 vegades l'any). L'activitat amb menor participació és l'afiliació i militància en associacions culturals, amb un 83% respon que no ho ha fet mai.

Taula 1. La participació cultural a les universitats (%).

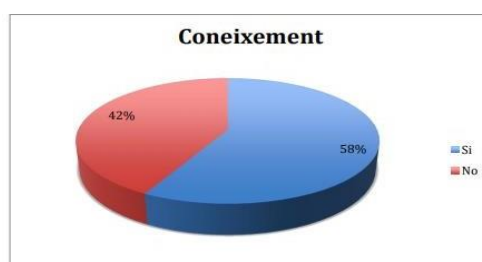
	Mai participa	1 o 2 vegades al any	Diverses vegades	Molt sovint
Esportives	68,4	14,5	7,6	9,5
Conferències, jornades, debats,	30,8	42,5	22,2	4,6
Cinema, teatre, concerts	66,0	20,4	10,6	3,1
Associacions culturals	82,8	10,7	3,3	3,2

La participació esportiva i associativa té un perfil clarament masculí, en canvi hi ha una participació més femenina en l'assistència a conferències, jornades, debats i espectacles d'arts escèniques. És a partir dels 22 a 25 anys quan hi ha majors percentatges de practicants d'activitats culturals. A partir dels vint-i-sis anys torna a disminuir la participació. L'estudiantat que treballa a temps complet és el que menys participa i el que treballa de manera intermitent el més participatiu. La participació cultural és major entre l'estudiantat d'Humanitats que l'esportiva i a la inversa entre l'estudiantat de carreres tècniques.

La participació política

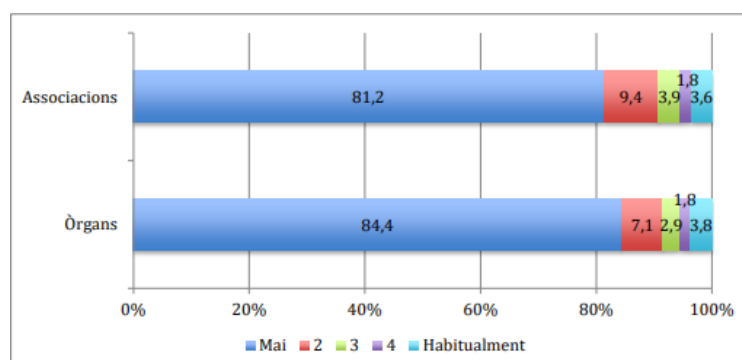
L'enquesta explora les formes d'implicació dels estudiants en òrgans de govern i organitzacions estudiantils preocupades per la millora de la qualitat de vida al si de la institució. Una clara majoria del 58% declara conèixer l'existència d'òrgans i estructures de participació: però un percentatge molt elevat, el 42% diu no ho coneix.

Gràfic 18. El coneixement de mitjans de participació (assemblees, associacions i delegacions, %).

Els percentatges més elevats de coneixement es donen entre els homes de 22 a 25 anys, els estudiants descendents de mares amb els nivells educatius més elevats i entre els que tenen ingressos mitjans-alts (3.000-4.500 euros). Encara que només participa un 15,6% en òrgans de govern i un 19% en associacions i assemblees.

Gràfic 19. La participació en òrgans i en assemblees / associacions (%).

Tot i que hi ha una feminització de la matrícula, hi ha un predomini masculí en la participació, relacionada amb el capital educatiu i cultural, encara que amb una certa desconexió de les classes més altes i menys rellevant per part de l'estudiantat que accedeix en una edat tardana.

Conclusions

La participació cultural i política de l'estudiantat és baixa.-Els qui tenen més capital educatiu són els qui major participació cultural i política manifesten, tant en formes convencionals com no convencionals, per tant participa més en un repertori més ampli de formes en l'àmbit cultural com en el polític que la resta de les persones joves dels mateixos trams d'edat. En gairebé totes les formes de participació els homes participen més que les dones.

La participació cultural i política en el si de la universitat està relacionada amb el capital familiar, tant educatiu, com econòmic. De totes maneres els estudiants que procedeixen de famílies amb major capital cultural mostren més desconexió amb les activitats complementàries i amb la participació política universitària.

Existeixen mons universitaris diferents en funció de les branques de les carreres. Quant a la participació cultural sorgeix la contraposició entre els que fan prevaler la participació en la cultura física i els que prefereixen la participació en la cultura artística acadèmica. L'heterogeneïtat de l'estudiantat universitari es veu en aquestes formes de participació.

Aspectes que cal considerar sobre aquest punt: l'estructura estamental de la universitat; la seva orientació finalista des de la perspectiva docent (atorgar títols); i el caràcter transicional de la condició estudiantil.

Considerant aquestes característiques no és d'estranyar el contrast entre les expectatives ideals sobre la participació per part dels estudiosos, representants institucionals, professorat i líders estudiantils d'un costat, i el que fa la majoria dels estudiants d'un altre.

Recomanacions de polítiques universitàries

S'hauria de potenciar una major participació de les dones, ja que són majoritàries en les carreres, però minoritàries en la participació associativa i participativa, tanmateix s'hauria de potenciar la participació de l'estudiantat amb menor capital educatiu i de classe social baixa.

7. Pràctiques d'estudi i resultats

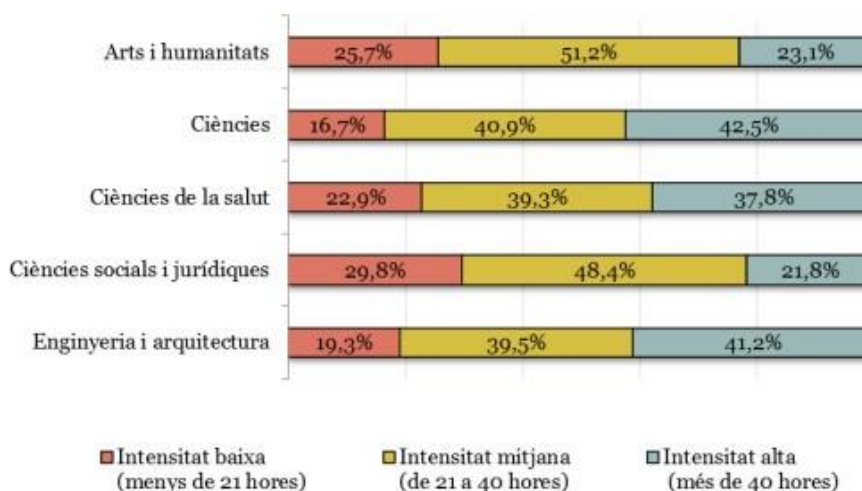
Existeix una àmplia varietat de règims de dedicació, intensitat i pràctiques d'estudi. L'agenda setmanal de l'estudiantat universitari (hores d'assistència a classe, d'estudi i de treball remunerat) iguala o supera les 40 hores setmanals (dies laborables i caps de setmana), suportant una major càrrega de treball els estudiants en línia (47 hores setmanals de mitjana), especialment per la dedicació més gran al treball remunerat, i tenint com a activitat principal l'assistència a classe l'estudiantat de modalitat presencial.

Taula 2. Dedicació horària mitjana de l'estudiantat en funció de la modalitat d'estudi (hores).

	PRESENCIAL		EN LÍNIA		TOTAL	
	entre setmana	cap de setmana	entre setmana	cap de setmana	entre setmana	cap de setmana
ASSISTÈNCIA A CLASSE	18,38	0,50	1,78	0,76	16,42	0,53
TASQUES D'ESTUDI	10,71	6,51	11,74	6,68	10,87	6,52
FEINA REMUNERADA	4,68	1,70	26,75	2,63	7,49	1,82
TOTAL	32,22	7,79	38,10	8,94	32,96	7,93

L'estudiantat de les àrees científiques i d'Enginyeria i Arquitectura es dediquen amb més intensitat a l'estudi que la resta d'àrees (42% i 41% respectivament). Els segueix l'estudiantat de Ciències de la salut (38%). Els estudiants de Ciències Socials i Arts i Humanitats tenen una dedicació a l'estudi de menys intensitat, entre 21 i 40 hores.

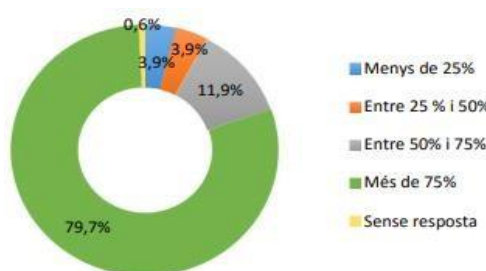
Gràfic 20. Intensitat de dedicació a l'estudi segons l'àrea de coneixement.

El 80% afirma assistir a més del 75% de les classes, mentre que en l'altre extrem, només un 4%

declara assistir a menys del 25% de les classes. El col·lectiu de més de trenta anys és el que té una major proporció d'estudiantat absentista (31%) enfront del 2% més jove. Aquesta dada s'explica perquè, a mesura que augmenta l'edat, paral·lelament augmenten les hores de treball, essent els 30 anys l'edat del canvi entre el predomini de la feina remunerada i els estudis.

Gràfic 21. De la totalitat de les classes a què hauries d'haver assistit durant aquest curs, a quin percentatge aproximat calcules que has assistit? (%).

Els motius per no anar a classe són:

- El 49 % considera que aprofita més el temps pel seu compte.
- El 40% es queixa de la manera com el professor imparteix les classes.
- El 37% declara haver faltat per preparar un examen o treball.
- Al voltant del 20% de la mostra justifica les seves absències per càrregues familiars, per la feina remunerada o per incompatibilitat horària.
- Altres motius són considerar que amb fotocòpies, apunts i manuals ja poden preparar les assignatures (17%) o que es tracta d'una assignatura de la qual ja van estar matriculats i no volen assistir a classe (9%).

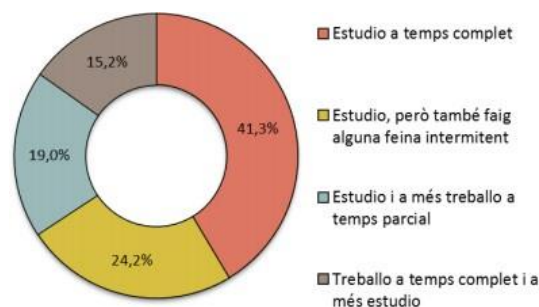
Gràfic 22. Digues com a màxim tres raons principals per les quals has faltat a classe (%).

A més intensitat en la dedicació a l'estudi millors resultats acadèmics, tot i que poden influir múltiples factors com la formació prèvia, el capital cultural i educatiu familiar o l'exigència dels estudis. Val a dir que els estudiants que treballen a temps complet estan entre els que obtenen millors resultats.

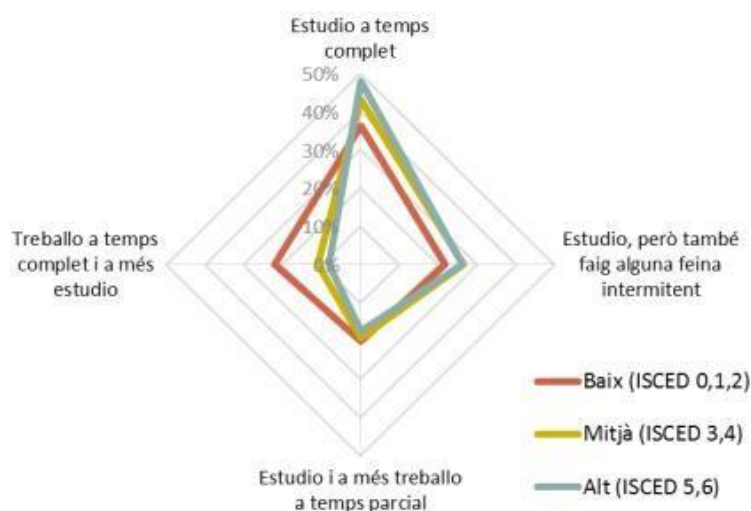
Règim de dedicació a l'estudi

El 41% dels estudiants es dedica a temps complet. En segon lloc es troba el 24% que compagina estudis i feina. En tercer lloc, un 19% són també treballadors a temps parcial, i per últim, el 15%, té com a activitat principal el treball a temps complet, que compagina amb l'estudi.

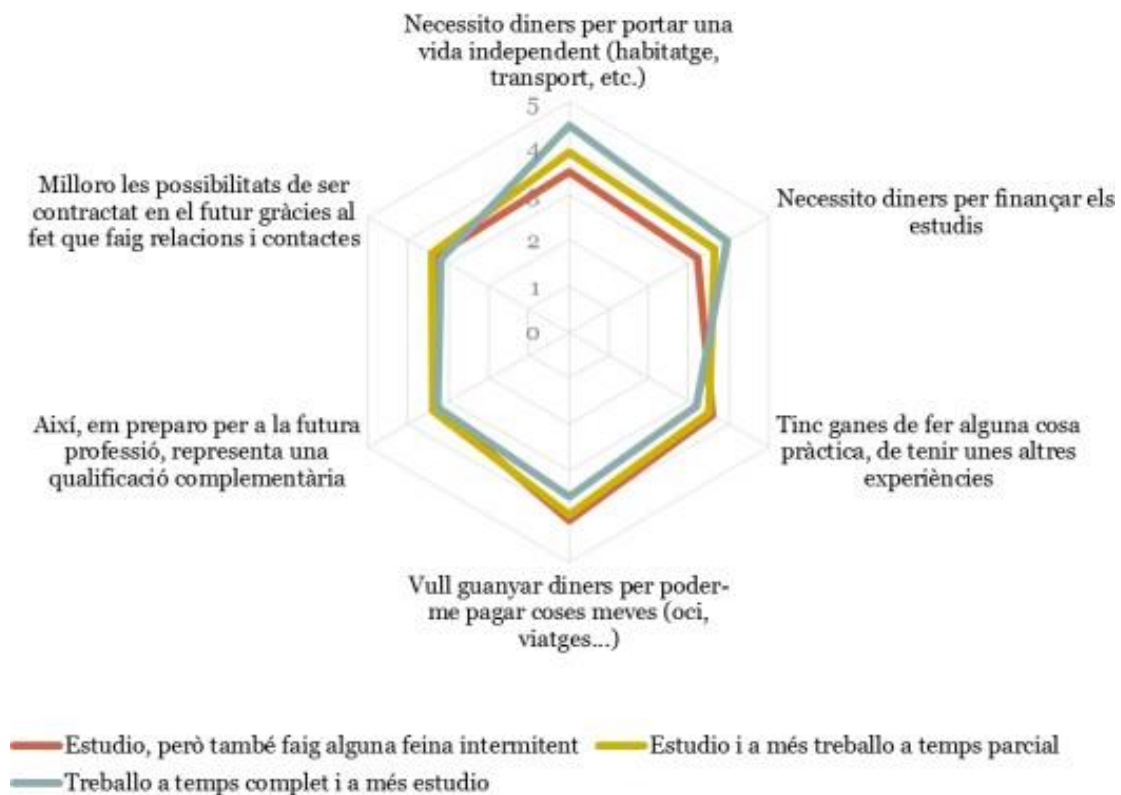
La feina remunerada és més present en l'estudiantat de màster, els estudiants més grans i en l'estudiantat en línia. L'estudiantat que prové d'un entorn familiar amb més capital educatiu té més probabilitats de dedicar-se a l'estudi a temps complet (48%) enfront del 43% i 36% respectivament del nivell mitjà i baix. Al contrari, els fills i filles de mares amb menys nivell educatiu compaginen amb més freqüència els estudis amb un treball a temps complet (22%) enfront de l'11% i 8% del nivell mitjà i alt.

Gràfic 24. Modalitat de dedicació als estudis per nivell d'estudis de la mare (%).

Pels estudiants que tenen una feina intermitent, el principal motiu per treballar és poder pagar-se les mateixes despeses de lleure, també valoren que la feina els permet “fer una cosa pràctica, tenir altres experiències”. Pel col·lectiu que treballa a temps parcial, les principals raons per treballar són poder pagar-se les despeses i portar una vida independent. Els que treballen a temps complet, la raó més valorada és la necessitat de tenir diners per portar una vida més independent i finançar-se els estudis.

Gràfic 25. Quina importància et mereixen les raons següents per treballar mentre estudies.

Conclusions

Les modalitats no presencials són, ara per ara, minoritàries, segons dades d'aquesta investigació els estudiants no presencials dediquen 7 hores més a la setmana que els que ho fan en la modalitat presencial.

En relació amb el règim de dedicació, el 41% dels estudiants ho fan seguint el model tradicional, o sigui que només estudia. La compaginació d'estudis i treball pot ser com a treballs intermitents, a temps parcial o a temps complet.

Tal com augmenta l'edat, augmenten les hores de treball. Els 30 anys marquen l'edat del canvi, això vol dir que la feina remunerada té més pes en la vida diària que els objectius relacionats amb els estudis.

La intensitat de dedicació és molt diversa i depèn de les àrees de coneixement. La intensitat és molt alta en les Ciències, Enginyeries i Arquitectures seguides de l'àmbit de Ciències de la Salut, a la baixa trobem les Ciències Socials i Jurídiques i finalment les Arts i les Humanitats.

Les Ciències Socials, Jurídiques i d'Arts i Humanitats necessiten una forta revisió de continguts i metodologies, actualitzar-ne els continguts per adaptar-se millor a les característiques de la societat actual.

Sobre l'assistència a classe, els resultats són sorprenents, l'alumnat que hi assisteix assíduament obté una qualificació molt similar al que no ho fa.

D'acord amb la informació de l'Observatoire de la Vie Étudiante, compaginar treball i estudis no és negatiu, perquè aporta valors i professionalització. Observem el canvi cultural del nostre estudiantat i l'estudiantat francès que treballa en els espais de lleure o en les vacances estivals.

Constatem la influència positiva de la mare en els estudis dels fills, per tant la influència del nivell educatiu es manté respecte de l'enquesta anterior (ECoViPEU).

Un dels aspectes clau és l'impacte de les mares amb estudis elevats, bona ocupació i ingressos en l'orientació i el desenvolupament acadèmic dels fills i filles. La importància d'aquest fet rau en l'acumulació positiva de tres factors com són el nivell d'estudis, l'ocupació i els ingressos. Aquest fet mostra una inversió de les creences tradicionals, on la dona quedava relegada a un segon pla. Aquest enquesta posa de manifest els beneficis que la dona amb alt nivell educatiu port aportar a la família en l'educació dels fills.

Recomanacions de polítiques universitàries

Els efectes de la globalització en la societat han repercutit també en els sistemes universitaris que no poden ser aliens i articulen mecanismes que afavoreixen la mobilitat d'entrada i de sortida i a l'interior de les mateixes universitats.

Respecte a les entrades i sortides de la universitat, cal flexibilitzar-les al màxim tant en el cas dels que han cursat CFGS, com en els que han compatibilitzat treball i estudis. El fet de programar per competències i fer de l'assistència a classe un fet obligatori ha afectat especialment aquests col·lectius. El llenguatge de les competències és un llenguatge restrictiu, ja que les competències serveixen en un moment determinat, però no poden servir en el moment següent. Cal tenir present també la possibilitat que persones que estan en les empreses puguin fer estades periòdiques a la universitat per actualitzar la seva formació, i són persones molt valuoses perquè aporten experiència.

Cal oferir programes d'ajuda, reforç o recuperació per millorar el rendiment, els sistemes digitals permeten articular programes que poden abastar des del desenvolupament de l'excel·lència a reforçar la recuperació. També la innovació metodològica ha de facilitar que l'alumne estigui en contacte amb noves maneres de fer i de construir coneixement. La interdisciplinarietat és un aspecte clau per entendre la complexitat del món actual i les noves tecnologies poden facilitar noves maneres de tractar la informació.

S'ha de facilitar que tot l'alumnat pugui fer una estada, com a mínim, en universitats estrangeres per enriquir-se amb noves maneres de fer.

8. Les condicions de vida de l'estudiantat en el marc de la vida quotidiana universitària

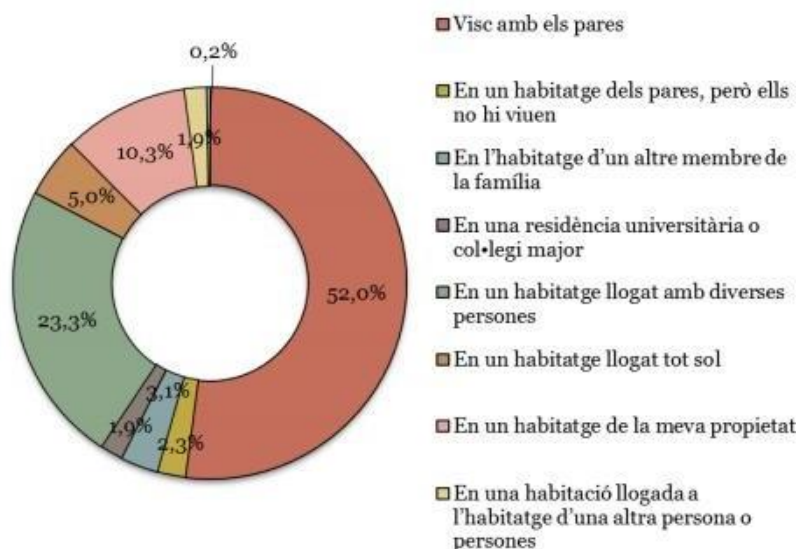
L'enquesta analitza el lloc i condicions de residència dels estudiants així com les despeses bàsiques i les fonts de finançament que han de permetre fer-hi front. El resultat és que l'estudiant dista molt de ser autònom econòmicament. Les dades obtingudes mostren que la família és un element fonamental per fer front tant a les despeses d'habitatge i residència.

L'allotjament

Més de la meitat de la mostra enquestada (52%) viu en el domicili familiar. El segon lloc més

habitual de residència és un habitatge llogat amb diverses persones (23%), el tercer seria un habitatge de la seva propietat (10%) i el quart un habitatge llogat sol (5%).

Gràfic 26. On vius durant el curs acadèmic (els dies lectius)? (%).

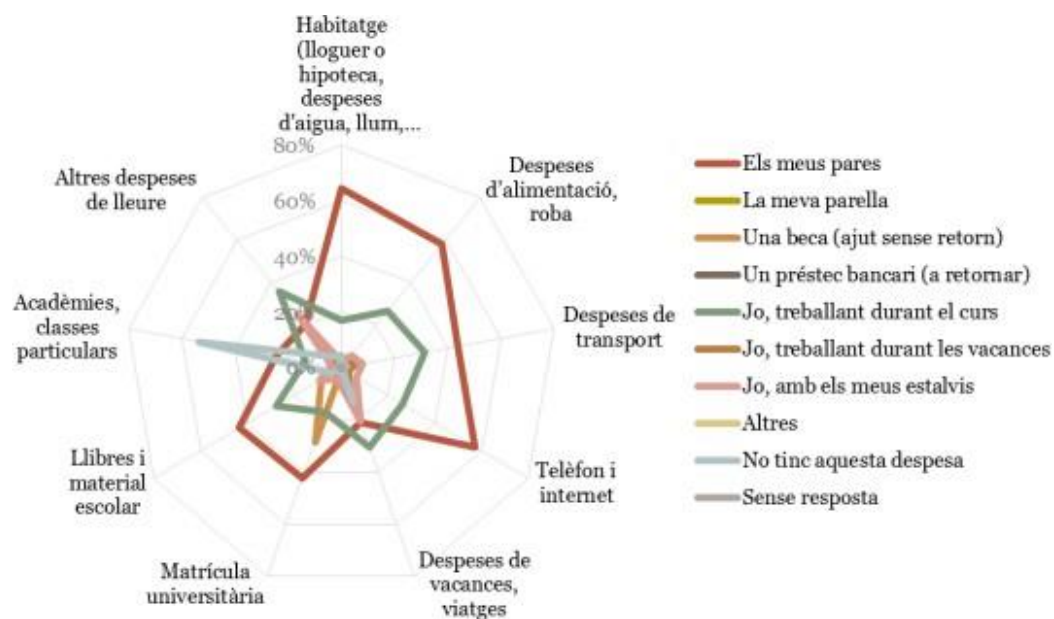
El finançament: la família, les beques i el treball

La principal font de finançament dels estudiants són els progenitors (pràcticament el 52%) i més del 3% de la parella, els ingressos obtinguts treballant, durant el curs (23%) o durant les vacances (gairebé el 6%), suposant un 29% en conjunt. Les beques contribueixen amb un 13%.

Taula 3. En quina mesura contribueixen cada una de les fonts d'ingressos següents a pagar els seus estudis? (%).

Els meus progenitors	51,8%
La meua parella	3,2%
Una beca (ajut sense retorn)	12,8%
Un préstec bancari (s'ha de tornar)	0,7%
Jo, treballant durant el curs	22,8%
Jo, treballant durant les vacances	5,7%
Altres	2,9%
TOTAL	100%

Gràfic 27. Qui finança principalment les teues despeses? (%).

Els progenitors assumeixen majoritàriament el cost de les despeses de l'habitatge, l'alimentació, la roba, el transport, el telèfon i Internet, així com les despeses de matrícula i llibres, mentre que els ingressos procedents del treball de l'estudiantat són destinats principalment a despeses de viatges, lleure, vacances, etc. Les beques es caracteritzen com a principal font de finançament de la matrícula universitària.

El finançament dels progenitors és habitual entre l'estudiantat que resideix al domicili familiar i en una residència. A més nivell d'estudis de les mares més percentatge d'estudiantat que tenen als progenitors com a font de finançament i a un nivell més baix d'estudis de les mares augmenta el fet de treballar durant el curs com a font de finançament.

Conclusions

Ens situem en un model mediterrani del sud d'Europa, on família és un element fonamental. Més de la meitat dels estudiants viuen amb els seus pares sobretot, els estudiants menors de vint-i-un anys i entre els 22 i 25 anys. És a partir dels trenta anys on el percentatge cau i més de la meitat dels joves es decanten per un habitatge de la seva propietat. L'altra opció entre els més joves és l'habitatge llogat i compartit amb diverses persones. Tanmateix és significatiu que una gran majoria dels estudiants enquestats no hagin hagut de canviar de residència i els que ho han fet han compartit l'habitatge, en tot cas és evident que la proliferació d'universitats en el territori català ha permès que la mobilitat espacial de l'estudiantat no sigui tan alta com en altres països europeus.

Els pares assumeixen la major part de les despeses comunes (l'habitatge, l'alimentació, la roba, el transport, el telèfon i internet) i les principals despeses d'estudi (matrícula i llibres). La segona font d'ingressos és el treball de l'estudiantat. La tercera font d'ingressos són les beques i ho són respecte a la matrícula universitària.

Amb relació als perfils dels col·lectius més o menys dependents econòmicament dels pares, s'ha de destacar que les diferències més significatives són en funció del nivell d'estudis de les mares, a més nivell d'estudis de la mare, més percentatge de l'estudiantat que tenen els pares com a font de finançament i a un nivell més baix d'estudis de les mares augmenta el fet de treballar durant el curs com a font de finançament.

Recomanacions de polítiques universitàries

Enfortir la política de beques perquè ningú quedi exclòs dels seus estudis universitaris per raons econòmiques. En relació amb l'habitatge les institucions universitàries han de ser capaces de detectar les situacions en què l'elecció d'un tipus o altre d'allotjament es trobi condicionada per elements externs a l'estudiant, per tant de posar a la seva disposició eines i estratègies necessàries per superar possibles dificultats acadèmiques associades a l'entorn.

9. La valoració de l'experiència universitària

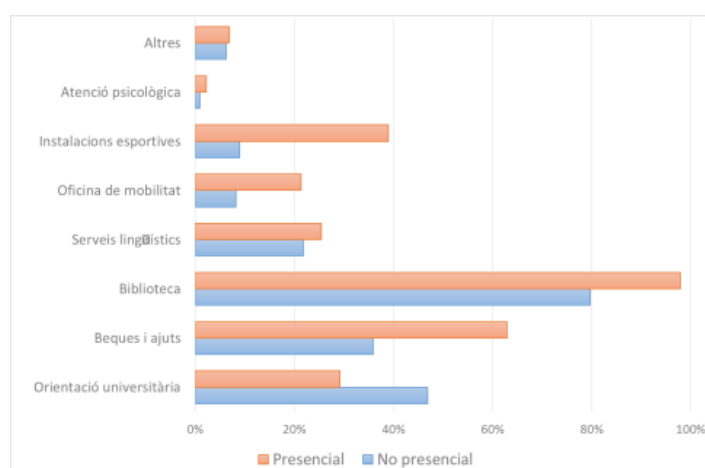
La valoració de la vida acadèmica dels estudiants depèn, en bona part, de les experiències viscudes no només en les aules sinó en el dia a dia a través dels diversos processos de participació i socialització dins del context universitari. La implicació dels estudiants en la vida acadèmica no es limita als aspectes relacionats amb els seus aprenentatges acadèmics sinó també a la manera en què els estudiants interactuen en la institució. Clarament el paper de la institució i la seva relació amb els estudiants és diferent en funció de com la universitat percep a l'estudiantat.

El grau d'integració a la universitat és més elevat entre els estudiants de la modalitat presencial i amb més dedicació a l'estudi que entre els estudiants en línia o amb una forta dedicació al treball. Però en canvi, l'estudiantat en línia i el que treballa a temps complet valora més els serveis i les activitats que desenvolupa a la universitat que no pas els estudiants de la modalitat presencial i amb una dedicació preferent a l'estudi.

Valoració de l'ús dels serveis

Els serveis més utilitzats són les biblioteques (95%) les beques i ajuts (58,6%). En un 34,2% les instal·lacions esportives, el 32,1% fa ús del servei d'orientació universitària, el 24,9% dels serveis lingüístics i un 19,2% de l'oficina de mobilitat.

Gràfic 28. Ús de serveis segons la modalitat dels estudis (%).

L'estudiantat a distància utilitza més que el de modalitat presencial el servei d'orientació universitària i menys el servei de beques i ajuts, utilitzant també aquest estudiantat no presencial massivament el servei de biblioteca. L'ús dels serveis és superior per part de

l'estudiantat a temps complet, que treballa de manera intermitent o a temps parcial, i menor per als treballadors a temps complet.

Valoració del context universitari

Amb relació a la importància que la universitat dona a activitats relacionades amb el suport, la informació o la formació en àmbits extracurriculars. L'estudiantat considera que les activitats que més promou la universitat són les més directament vinculades amb l'estudi per aquest ordre, mitjans informàtics per a tasques acadèmiques, dedicació d'un temps considerable per a l'estudi, assistència a actes i activitats i suport per obtenir èxit acadèmic. Mentre que la universitat dona menys importància a activitats més vinculades al creixement personal, al contacte entre cultures, a la representació estudiantil i a ajudar-los a enfrontar-se a responsabilitats familiars o laborals.

L'estudiantat no presencial i el que treballa a temps complet valora més l'actuació de la Universitat en tots els àmbits i amb les activitats relacionades amb el suport o la formació en àmbits extracurriculars.

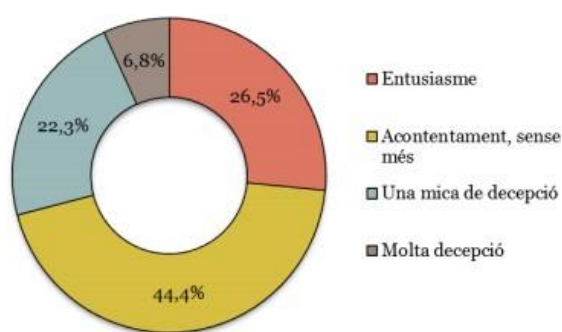
Taula 4. En quina mesura creus que la Universitat on estudien dona prou importància a les activitats següents? (%).

	1	2	3	4	5	Mitjana
	Gens d'acord	Poc d'acord	D'acord	Prou d'acord	Molt d'acord	
<i>Dedicar un temps considerable a estudiar, preparar i realitzar treballs acadèmics</i>	3,4%	12,9%	30,3%	29,3%	23,1%	3,564
<i>Proporcionar el suport que necessiten els estudiants per obtenir èxit acadèmic</i>	7,3%	24,2%	34,0%	23,9%	9,6%	3,044
<i>Fomentar el contacte entre estudiants de distintes procedències econòmiques, socials i ètniques</i>	13,6%	30,0%	31,0%	17,0%	7,2%	2,739
<i>Ajudar els estudiants a enfrontar-se a les responsabilitats no acadèmiques (treball, família)</i>	25,9%	37,2%	22,3%	9,2%	4,1%	2,276
<i>Proporcionar el suport que necessiten els estudiants per créixer personalment i socialment</i>	14,9%	32,1%	32,5%	14,5%	4,8%	2,616
<i>Assistir a actes i activitats que organitza (conferències, actes culturals,...)</i>	6,1%	18,3%	36,0%	27,8%	10,7%	3,190
<i>Utilitzar els mitjans informàtics per a tasques acadèmiques</i>	2,2%	6,6%	23,7%	33,6%	32,6%	3,890
<i>Proporcionar la informació més adient sobre el sistema de representació estudiantil</i>	14,2%	29,5%	35,0%	15,0%	5,2%	2,670

Valoració de l'experiència universitària

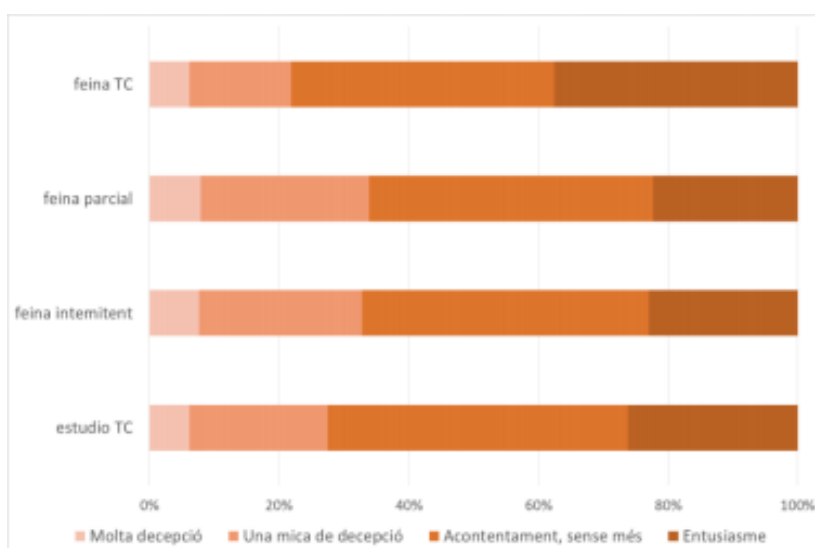
El 44% està content, segueix el sentiment d'entusiasme (26,5%) i certa decepció (22%), un 7% de la mostra se sent molt decebut.

Gràfic 29. Sentiment en relació amb l'experiència universitària (%).

L'estudiantat a distància i el que més temps dedica a treballar, gairebé la meitat de l'estudiantat a distància declara sentir-se entusiasmat amb la seva experiència, molts més que en el cas de l'estudiantat presencial (23%). En el cas de la modalitat d'ensenyament presencial, el sentiment d'entusiasme està més present entre l'estudiantat que treballa a temps complet (37%), 11 punts percentuals més que el següent col·lectiu que estudia a temps complet (26%). Els dos grups que es mostren menys satisfets són aquells que compaginen els seus estudis amb feina intermitent o a temps parcial (23% d'entusiasme i 8% de molta decepció).

Gràfic 30. Sentiment en relació amb l'experiència universitària en funció de la dedicació a l'estudi.

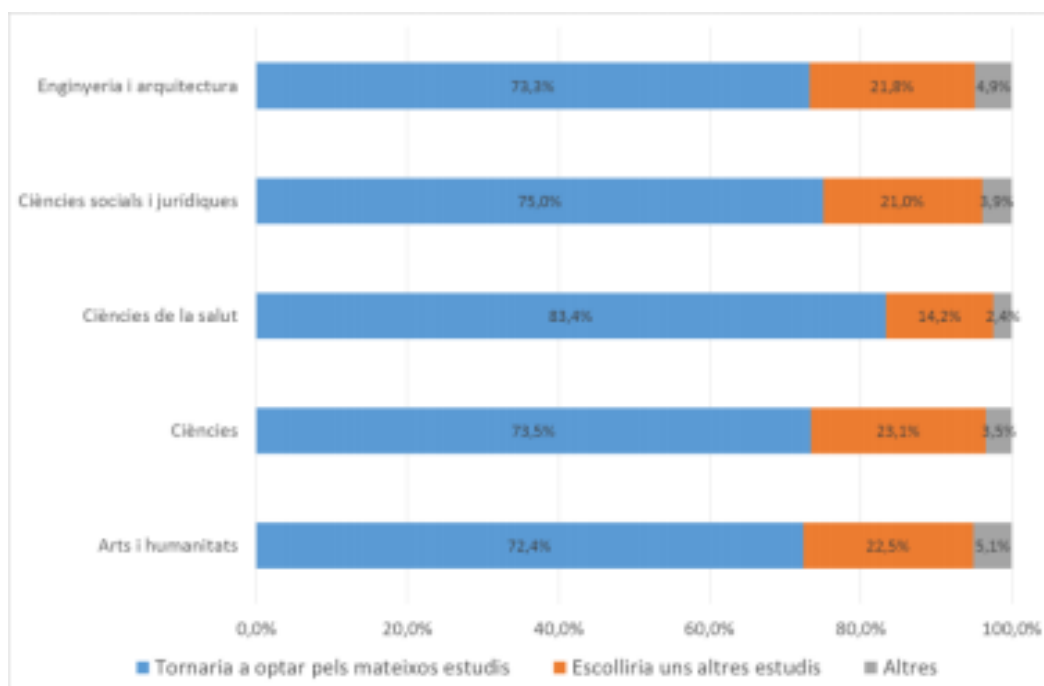
Un 55,8% indiquen que farien els mateixos estudis en la mateixa universitat, un 19,9% repetirien estudis en una altra universitat, un 11,1% repetirien universitat canviant d'estudis i un 9,3% canviaria d'estudis i d'universitat.

Taula 5. Opció preferida en cas de començar de nou els estudis (%).

	No presencial	Presen- cial	TOTAL
Mateixos estudis i mateixa universitat	68,0%	53,4%	55,8%
Mateixos estudis en una altra universitat	13,5%	21,1%	19,9%
Uns altres estudis en la mateixa universitat	9,3%	11,4%	11,1%
Uns altres estudis en una altra universitat	6,1%	9,9%	9,3%
Altres estudis no universitaris	2,0%	3,1%	2,9%
No estudiar	1,1%	1,1%	1,1%
TOTAL	100,0%	100,0%	100,0%

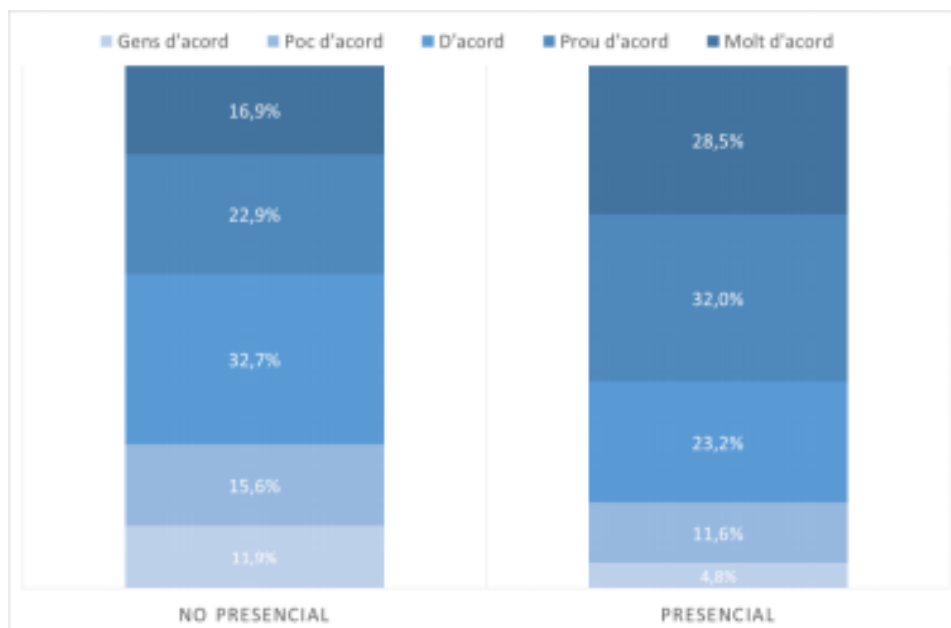
Les Ciències de la Salut és l'àrea del coneixement en què més percentatge d'estudiants (83,4%) tornaria a fer els mateixos estudis. En la resta de les àrees, la proporció oscil·la entre el 72 i el 75%.

Gràfic 31. Satisfacció amb els estudis segons àrea de coneixement (%).

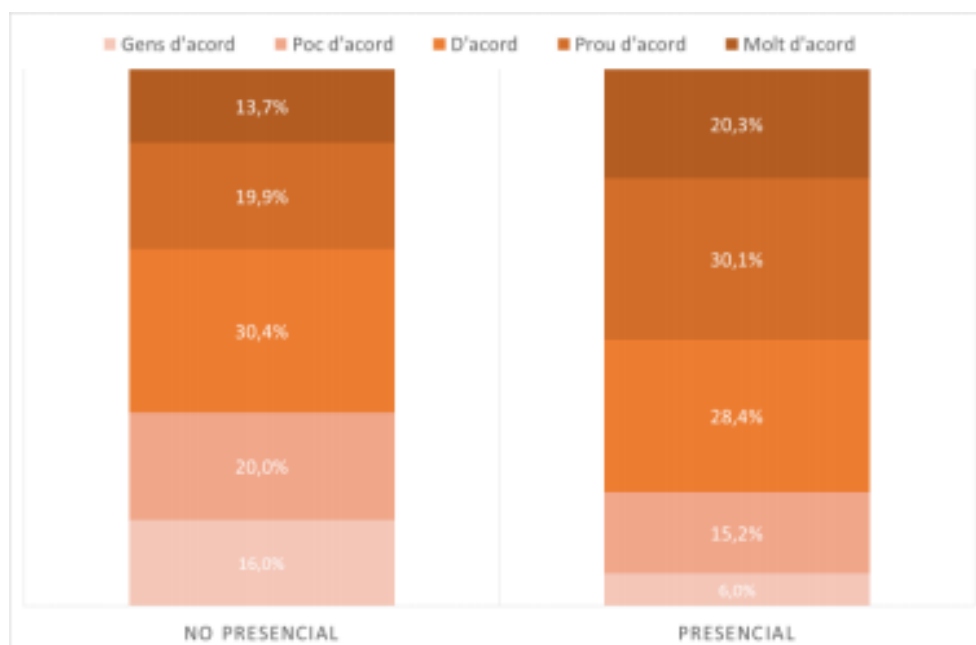

L'estudiantat presencial i el que estudia a temps complet se sent més integrat que l'estudiantat a distància i el que treballa a temps complet.

Gràfic 32. Em sento plenament integrat al grup d'estudiants de la titulació (%).

Gràfic 33. Em sento plenament integrat a la vida universitària (%).

Conclusions

La valoració de l'experiència universitària no és uniforme, sinó que depèn de diferents factors que permeten establir diferències rellevants entre els estudiants de modalitat presencial, preferentment amb dedicació a temps complet, valoració que tampoc és uniforme i els estudiants de modalitat en línia. Sembla com si hi hagués un conjunt d'estudiants que visiten la universitat per anar a classe i utilitzar els seus serveis i una altra que viuen la universitat i el seu estil de vida d'una manera plena. Aquesta segona classificació depèn també de la cultura d'aprenentatge i docència de cada ensenyament, de l'exigència de rendiment en els aprenentatges i de la identificació professional de les diferents titulacions.

La valoració dels serveis i activitats que desenvolupa la universitat que fa l'estudiantat en línia i el que treballa a temps complet és superior a la que fan els estudiants de la modalitat presencial i amb una dedicació preferent a l'estudi. En canvi, el grau d'integració a la universitat és més elevat entre els estudiants de la modalitat presencial i amb més dedicació a l'estudi que entre els estudiants en línia o amb una forta dedicació al treball.

Consideracions i propostes finals

Des d'una concepció sobre la universitat com a institució formadora i no solament com a espai d'aprenentatge dels continguts de les diferents matèries que conformen una titulació, és del tot necessari l'aprofitament dels recursos i dels serveis i activitats que empra i ofereix la universitat als seus estudiants més enllà de les classes. Cal per tant, analitzar qualitativament i en clau de context de titulació i universitats les raons de les diferències que s'observen en aquesta aproximació sobre la valoració de l'experiència universitària que fan els estudiants. Aprofundir en aquestes raons pot permetre que l'experiència universitària sigui una autèntica experiència de formació personal, acadèmica i professional completa i integral i a la vegada ajustada a la singularitat de les diferents tipologies d'estudiants.

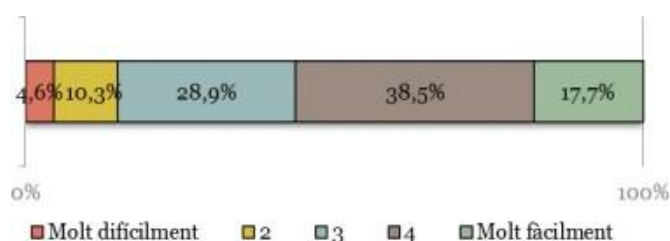
10. Expectatives futures

Les expectatives sobre el futur de l'estudiantat semblen molt condicionades per la situació socioeconòmica familiar i el tipus d'estudis realitzats.

Expectatives laborals

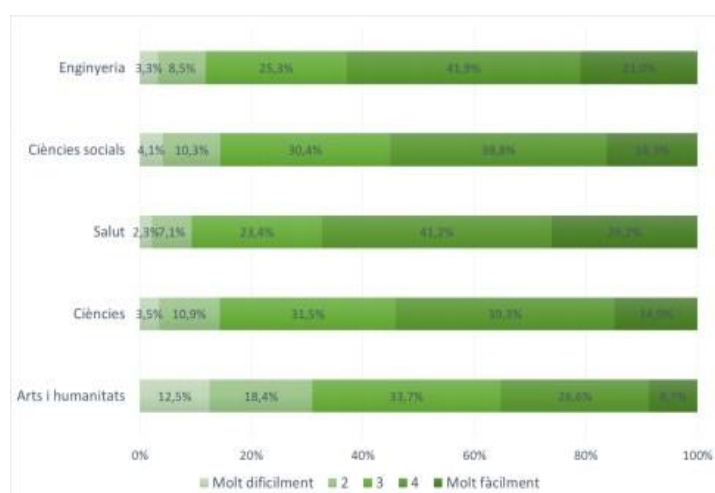
El 56% es mostra bastant optimista i pensa que assolirà amb facilitat, mentre que a l'altre extrem, un 10,3% d'estudiants ho veu difícil i un 4,6% molt difícil.

Gràfic 34. Penses que la formació que estàs adquirint et permetrà trobar una feina relacionada amb els teus estudis o aconseguir-ne una millor de la que ja tens? (%).

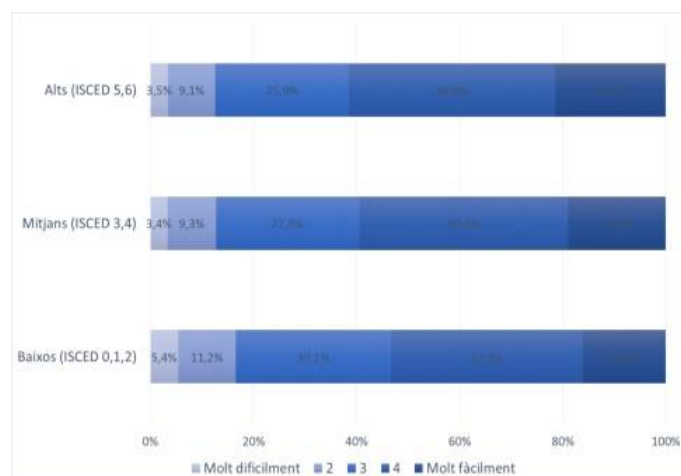
Les carreres on s'imposa el pessimisme respecte a la feina futura pertanyen a l'àrea d'Arts i Humanitats (30%). En carreres com Ciències de la Salut o Enginyeries, les expectatives són més optimistes.

Gràfic 35. Expectatives sobre trobar feina segons l'àrea de coneixement (%).

L'origen familiar és molt rellevant quant a les expectatives i cal destacar la importància del nivell d'ingressos de la mare.

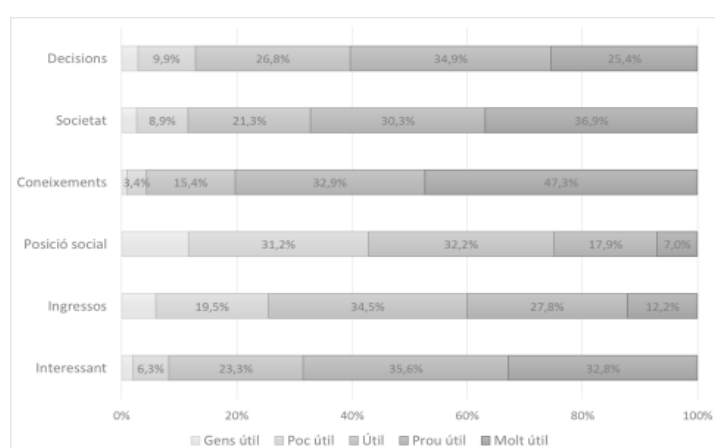
Gràfic 36. Expectativa sobre trobar feina segons nivells d'ingressos de la mare (%).

Expectatives sobre la utilitat dels estudis

La utilitat principal és poder cultivar-se i enriquir els seus coneixements: el 81% els considera bastant o molt útils per assolir aquest objectiu. L'expectativa d'aconseguir una feina interessant en el futur és molt valorat 68%, i el 67% considera els estudis bastant o molt útils per contribuir a la millora de la societat. A continuació el 60% els valora positivament per poder prendre les seves pròpies decisions a la feina. Les dues expectatives que tenen menys suport són assegurar-se uns bons ingressos i aconseguir una posició social alta, que el 40,0% i el 24,9% les puntuen com "prou útil" o "molt útil".

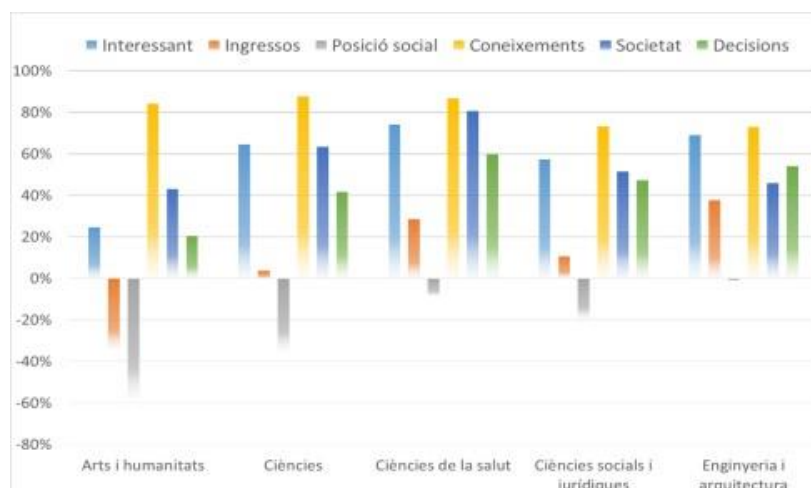
Gràfic 37. Valoració de la utilitat dels estudis (%).

Els estudiants de l'àrea de Ciències de la Salut valoren més que la resta la utilitat dels seus estudis per poder contribuir a la millora de la societat, aconseguir una feina interessant, i poder prendre les seves pròpies decisions. A l'àrea d'Enginyeria i Arquitectura els estudiants valoren la utilitat

per assegurar-se una bona posició social. En el cas de l'àrea d'Arts i Humanitats és on trobem una major especificitat amb una valoració global de la utilitat dels seus estudis. La valoració dels estudiants de Ciències Socials i Jurídiques es troba a prop de la valoració global mitjana en totes les expectatives.

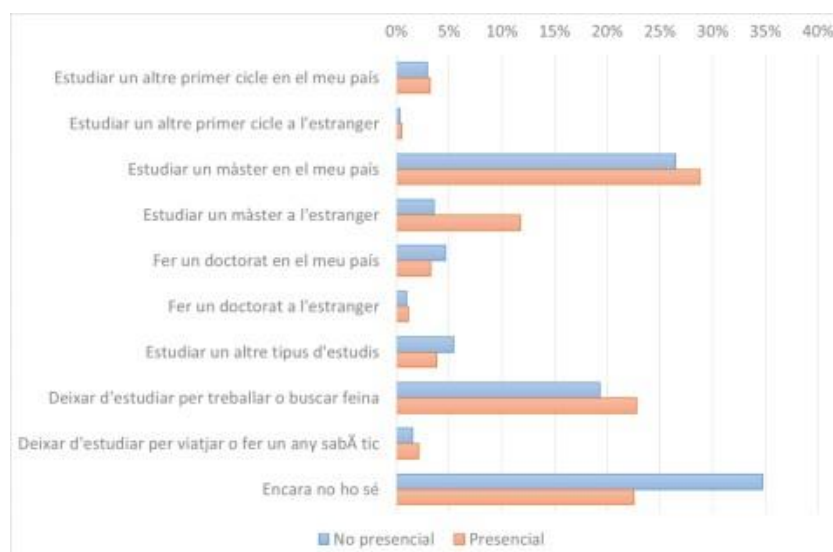
Gràfic 38. Valoració de la utilitat segons l'àrea de coneixement (%).

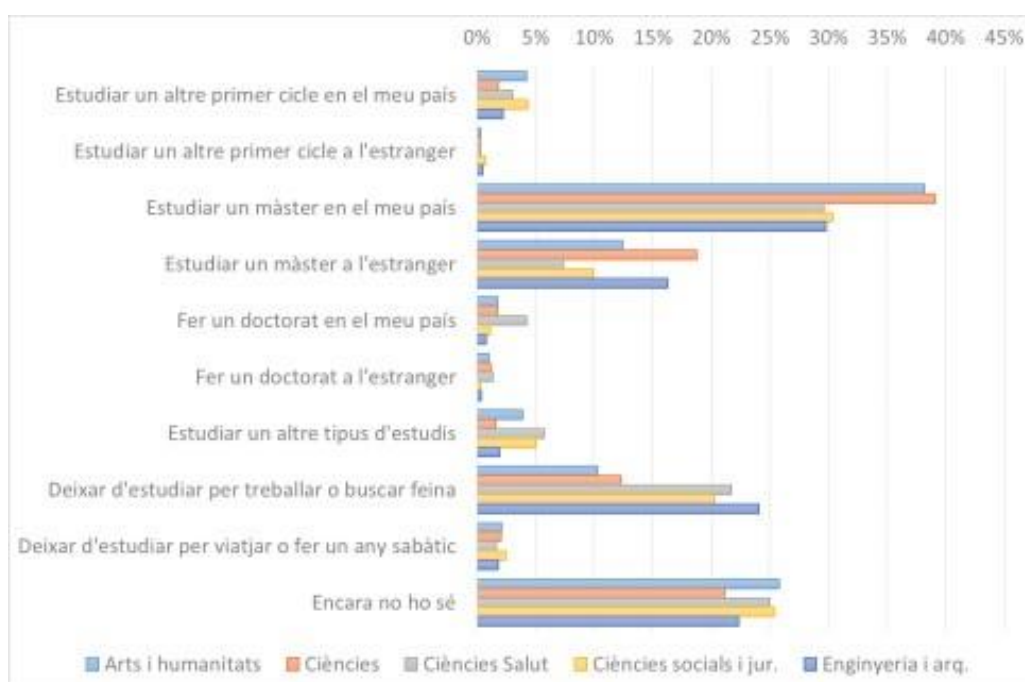
Plans de futur

Troblem dues opcions majoritàries: continuar estudiants un màster al seu propi país (28,4%) i deixar d'estudiar per buscar una feina (22%). A més distància troben l'opció d'estudiar un màster a l'estranger (10,3%), el 24,7% encara no té cap decisió feta.

Gràfic 39. Plans de futur (%).

Gràfic 40. Plans de futur segons àrea de coneixement (%).

Els estudiants de major edat es decanten per deixar d'estudiar i posar-se a treballar a temps complet. Entre els estudiants més joves (fins a 21 anys) és més freqüent tenir com a pla de futur estudiar un màster, tant en el seu país (30%) com a l'estranger (20%). Un 45,9% de l'estudiantat que ve d'una classe social alta té intenció d'estudiar un màster.

Conclusions

La situació econòmica actual contribueix al fet que els estudiants no siguin gaire optimistes sobre el seu futur professional, encara que les expectatives sobre el futur també semblen condicionades per la situació socioeconòmica familiar i els estudis realitzats.

L'origen social de l'estudiantat té un impacte rellevant, un 45,9% dels estudiants que prové d'una classe social alta té intenció d'estudiar un màster. L'edat també és un factor que té gran influència, ja que els estudiants de major edat es decanten per deixar d'estudiar i posar-se a treballar a temps complet.

Les expectatives laborals també estan molt condicionades per la titulació realitzada, ja que cada àmbit disciplinari té associades unes expectatives diferents.

Recomanacions de polítiques universitàries

La diversitat d'expectatives laborals i plans de futur es relacionen amb les cultures professionals de les titulacions, les expectatives laborals són superiors en les titulacions de caràcter professional més definit i l'estudiantat de graus orientats a l'exercici professional prefereixen optar per buscar feina. El fet que la cultura professional dels diferents graus s'adquireix durant el procés de formació acadèmica deixa palesa la necessitat de conèixer millor els estils d'aprenentatge que són propis de les diferents titulacions.

Analitzar els enfocaments pedagògics, els valors i les actituds que es promouen, els procediments i les pràctiques associades als processos de formació acadèmica en les diferents titulacions ha de permetre enfocar millor les accions d'informació i orientació als estudiants en el darrer any dels seus estudis, a més d'incorporar el conjunt de competències transversals, específiques i els coneixements per facilitar a l'estudiantat el procés de transició al món laboral.

Aprofundir en les estratègies d'aprenentatge pròpies de les diferents titulacions pot contribuir a la millora de la qualitat de l'aprenentatge dels estudiants i a millorar.

11. Mobilitat internacional

Un 9,8% dels estudiants ha tingut alguna experiència de mobilitat internacional, i el 25,3% pensa tenir-la en el futur. Les dones i els estudiants entre 22 i 29 anys són els que tenen taxes més elevades de mobilitat internacional, així també com els de les àrees d'Arts, Humanitats, Ciències Socials i Jurídiques.

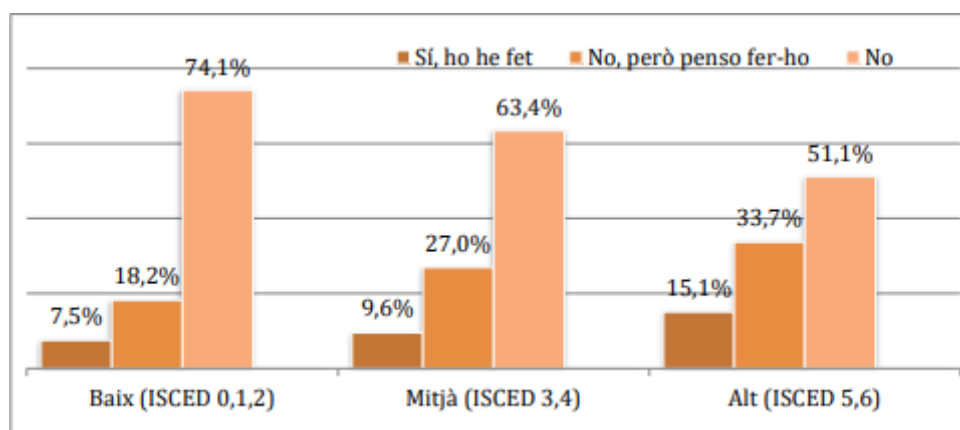
Taula 6. Perfil sociodemogràfic dels estudis universitaris segons si han realitzat alguna estada en una universitat estrangera (%).

Taula 6. Perfil sociodemogràfic dels estudis universitaris segons si han realitzat alguna estada en una universitat estrangera (%)

		Sí, ho he fet	No, però penso fer-ho	No
Sexe	Masculí	9,2%	26,7%	64,1%
	Femení	10,4%	24,2%	65,4%
Edat	Fins a 21 anys	2,0%	50,9%	47,2%
	De 22 a 25 anys	14,4%	20,1%	65,4%
	De 26 a 29 anys	13,3%	14,4%	72,3%
	A partir de 30 anys	8,7%	7,0%	84,3%
Estat civil	Solter/soltera	11,6%	31,0%	57,5%
	Casat/casada	6,6%	4,8%	88,7%
	En parella	7,8%	21,3%	70,8%
	Divorciat/divorciada	6,1%	2,5%	91,4%
	Viudo/viuda	8,8%	26,5%	64,7%
Àrea de coneixement	Arts i humanitats	14,0%	25,6%	60,4%
	Ciències	7,6%	30,6%	61,9%
	Ciències de la salut	6,8%	23,8%	69,4%
	Ciències socials i jurídiques	10,8%	21,5%	67,8%
	Enginyeria i arquitectura	9,5%	31,8%	58,7%
Tipus de transició als estudis	Transició directa	10,0%	27,9%	62,1%
	Breu interrupció	6,6%	19,0%	74,4%
	Transició retardada	3,8%	11,6%	84,6%
Total		9,8%	25,3%	64,8%

A mesura que augmenta el nivell educatiu de les famílies s'incrementa la proporció d'estudiants que ha tingut o té previst tenir una experiència internacional. Els estudiants amb mares que tenen un alt nivell educatiu són els que tenen més experiències de mobilitat internacional.

Gràfic 41. Realització d'alguna estada en una universitat estrangera segons el nivell d'estudis de la mare (%).

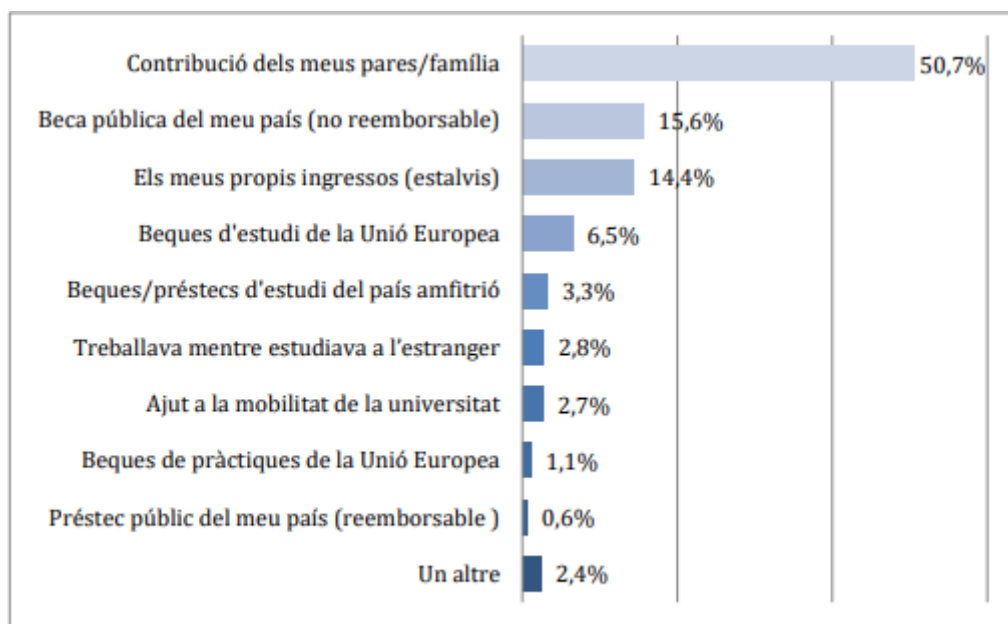
Un 66,8% de l'estudiantat fa l'estada internacional en el marc del programa Erasmus.

Gràfic 42. Tipus de programa mitjançant el qual realitzà l'estada (%).

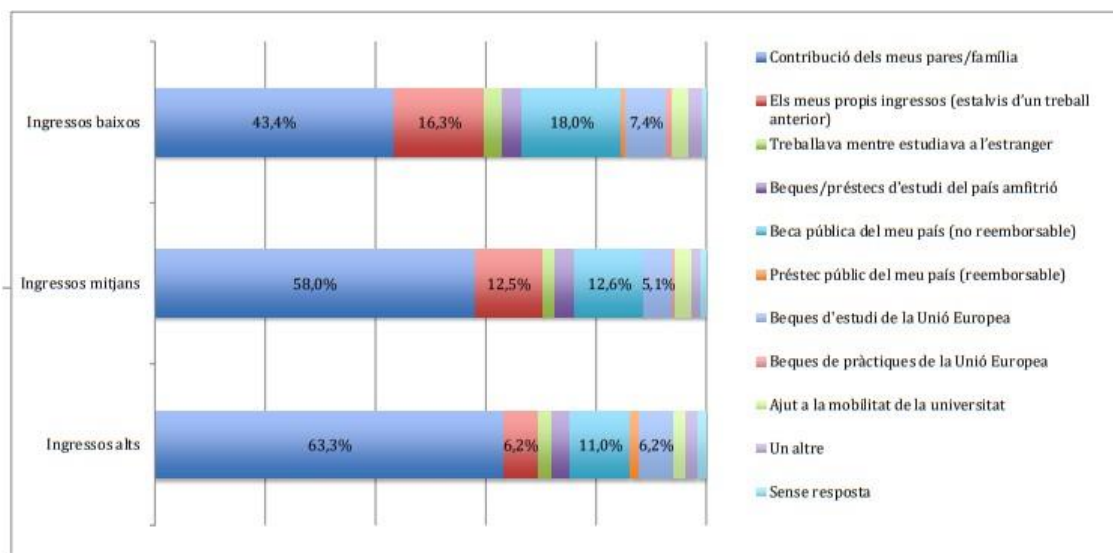

La font de finançament majoritària és la família (50,7%), seguida d'una beca pública no reemborsable (15,16%) i dels ingressos propis (14,4%). La resta d'opcions estan molt per sota d'aquestes.

Gràfic 43. Font de finançament per a la realització de l'estada (%).

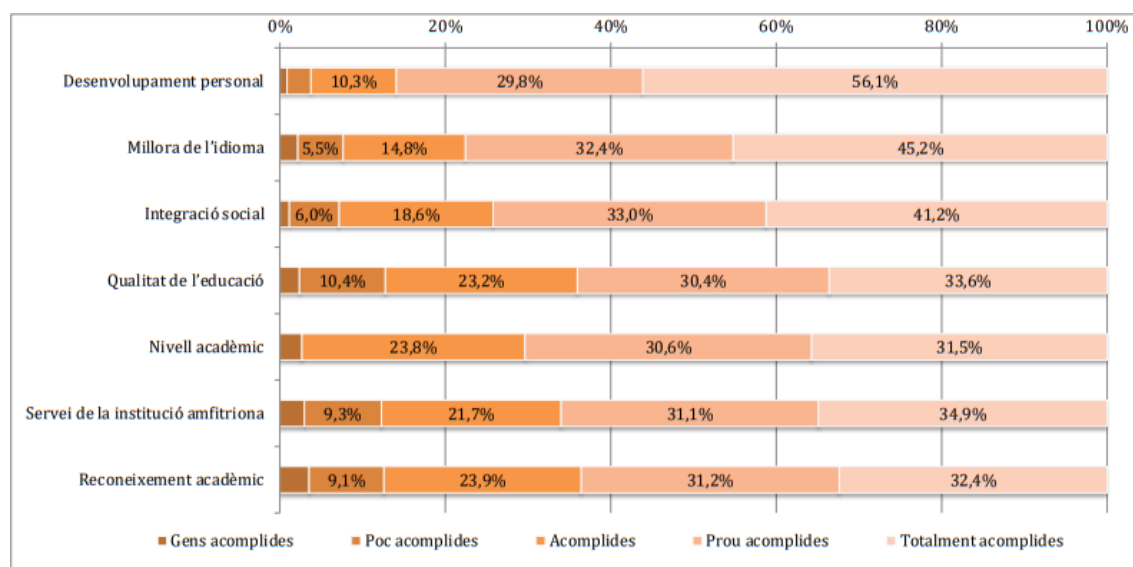

Gràfic 44. Font de finançament per a la realització de l'estada en funció dels ingressos de la mare.

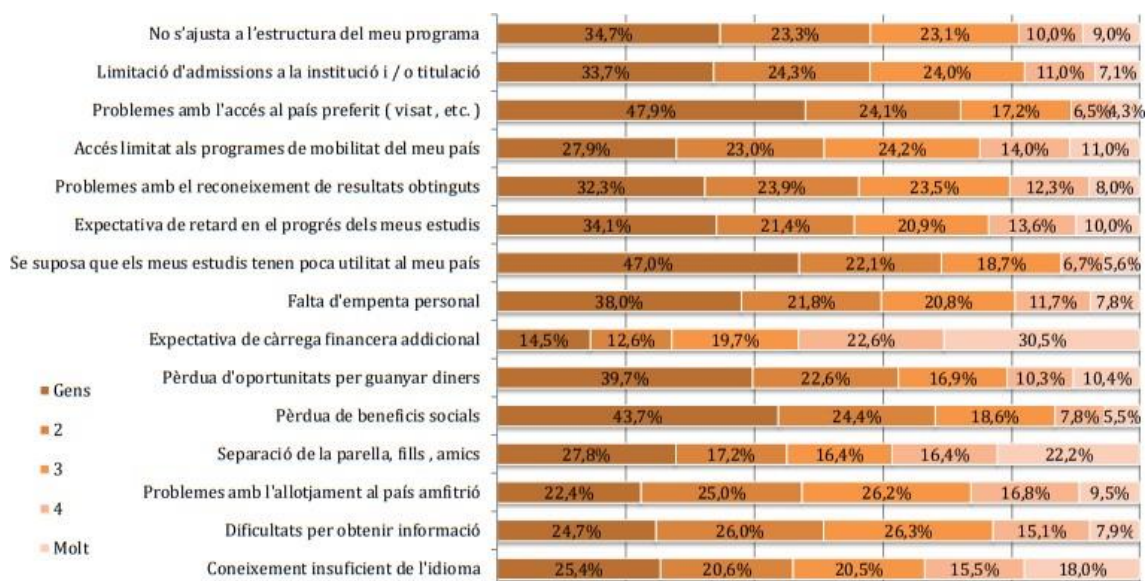
El 85,9% diu haver acomplert bastant o totalment les expectatives referides al desenvolupament personal. En segon lloc hi ha les expectatives respecte a la millora de l'idioma (el 77,6%) i la integració social (74,25%).

Gràfic 45. Graut d'acompliment de les expectatives en relació amb l'estada a l'estranger (%).

El principal obstacle dels estudiants quan es plantegen una estada d'estudis a l'estranger és l'econòmic. Això suposa una càrrega financera addicional que limita el 53,1% de la mostra enquesta.

Gràfic 46. Graut d'importància de diferents obstacles a l'hora de realitzar una estada a l'estranger.

Conclusions

Les eixides a l'estranger dels estudiants de la Xarxa Vives suposen el 25,8% del total del sistema universitari espanyol. Un 9,8% dels estudiants han tingut alguna experiència de mobilitat internacional i el 25,3% pensa tenir-la en el futur.

El principal programa de mobilitat utilitzat és l'Erasmus què concentra el 66,8%. El perfil de mobilitat més elevat correspon al de les dones d'entre 22 i 25 anys i també als estudiants de les àrees d'Arts, Humanitats, Ciències Socials i Jurídiques.

La mobilitat internacional està condicionada per l'origen social, a mesura que aquest augmenta, s'incrementa la proporció d'estudiants que han tingut una experiència internacional o que tenen previst tenir-la. La contribució dels progenitors és en un 50,7% dels casos la principal font de finançament de l'estada a l'estranger, sent una contribució molt més elevada en el cas de les famílies de classe social alta.

Les expectatives més assolides amb relació a l'estada van ser les referides al desenvolupament personal, seguides de les referides a l'idioma i a la integració social. En referència als obstacles, els més rellevants foren els econòmics, la separació de la família (parella, fills i amics) i el coneixement insuficient de l'idioma. Es constata que la intensitat amb la qual són percebuts aquests obstacles estan lligats al capital educatiu, professional i econòmic dels pares, havent-hi una major percepció dels citats obstacles entre els estudiants d'inferior nivell socioeconòmic.

Recomanacions de polítiques universitàries

Un dels elements claus de les polítiques universitàries d'arreu d'Europa ha estat el foment de la mobilitat internacional, de fet, juntament amb la internacionalització de les universitats, és un dels aspectes centrals del procés de Bolonya.

En primer lloc, les universitats de la Xarxa Vives han de continuar realitzant un ampli esforç de cara promoure la mobilitat internacional dels seus estudiants universitaris. Les xifres dels estudiants que han continuat participant han anat a l'alça malgrat tot, la situació de recessió econòmica.

En segon lloc, s'ha de dur a terme programes d'informació i assessorament que contrarestin els factors que posen dificultat a la mobilitat internacional dels estudiants. Aquest estudi posa de manifest que les dificultats econòmiques i el desconeixement de l'idioma resulten determinants perquè un part dels estudiants.

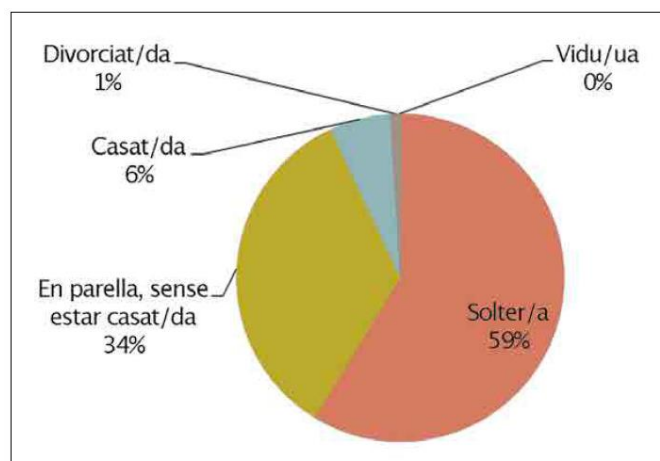
12. Dades sociodemogràfiques

Taula 7. Edat de l'estudiantat universitari espanyol, l'estudiantat matriculat a les universitats i l'enquestat.

Edat	INE ²	Matrícula 2013-2014	Percentatge Via Universitària	Percentatge Via Universitària (Grau)	Percentatge Via Universitària (Màster)
Fins a 21 anys	42,2%	26,3%	38,1%	41,8%	0,4%
De 22 a 25 anys	27,9%	41,1%	36,9%	35,9%	46,9%
De 26 a 29 anys	12,3%	14,5%	9,9%	8,6%	23,4%
A partir de 30 anys	17,6%	18%	15%	13,7%	29,2%

Sobre el perfil sociodemogràfic de l'estudiant, la distribució dels estudiants coincideix amb les estadístiques nacionals, tot i que els percentatges varien significativament. A més, comparant les matrícules del curs 2013-2014, l'ordre entre grups d'edat varia. Analitzant el tipus de cicle (1r i 2n), en els graus els estudiants són més joves (24,3 anys) i en els màsters tenen una mitjana d'edat de 28,7 anys.

Gràfic 47. Situació familiar dels enquestats.

L'estat civil reflecteix que un 59% de les persones són solteres, els resultats esperats a causa de les característiques i l'edat del col·lectiu. Mentre el grup en parella, però sense estar casat representa el 34% i els casats un 6% del tota (vidus i divorciats són "inexistents"). En el 2n cicle trobem més diversificació: els solters tenen un 52% dels casos, ja que en general són més grans i tendeixen a estar més en parella (35,5%) i a estar casats (10,6%).

Taula 8. Nacionalitat dels estudiants enquestats.

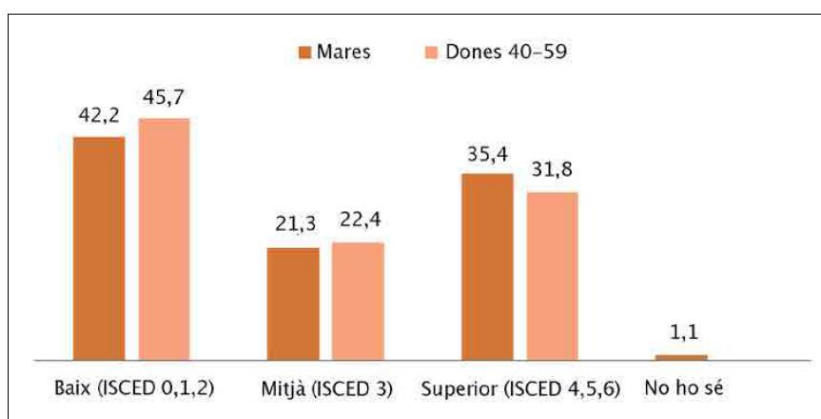
Nacionalitat	Freqüència	Percentatge
Espanyola	18.867	92%
Europea (fora d'Espanya)	521	2,6%
Andorra	84	0,4%
Altres	1.030	5,0%

La majoria (92%) són de nacionalitat espanyola, després es troben altres nacionalitats i per últim es troba el col·lectiu d'europes (la meitat de casos que el grup anterior). Les nacionalitats europees més freqüents són la francesa (0,9%) i la romanesa (0,7%).

La tendència i comparativa europea mostra que l'edat mitjana dels estudiants de la universitat de parla catalana és de 24,7 anys i en l'àmbit europeu es veu una mitjana idèntica, i en comparació amb el total de països ens situem en una posició intermèdia.

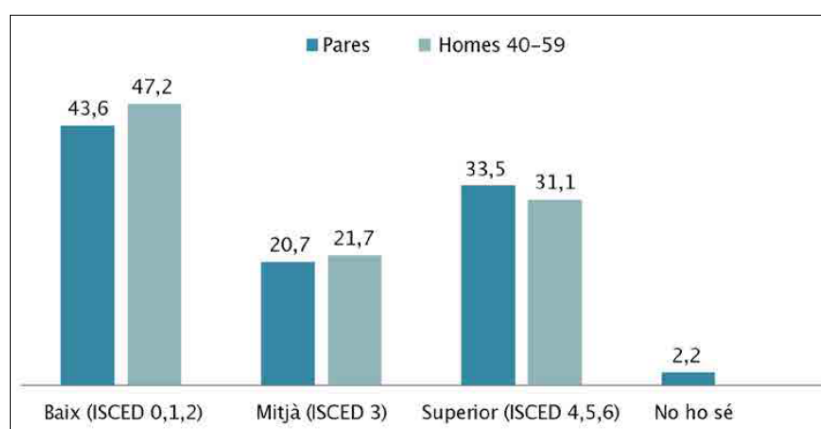
Sobre bagatge educatiu, als següents gràfics podem veure que tant els pares i les mares dels estudiants universitaris com la població d'entre 40 i 59 anys són molt semblants.

Gràfic 48. Nivell d'estudis més alt assolit per les mares dels estudiants i el de les dones de la seva generació.

Si ens fixem en les petites diferències, es pot afirmar que, a major nivell assolit per part de les mares, més probabilitat de què els fills arribin a la universitat (3,6% més). En canvi, si les mares tenen un nivell d'estudis baix, la probabilitat descendeix un 3,5%. En comparació a informes anteriors, s'observa una tendència cap a la igualtat entre estudiants.

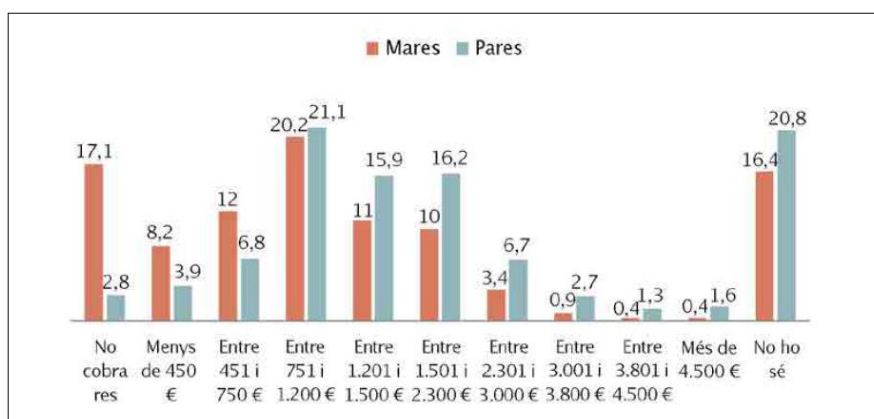
Gràfic 49. Nivell d'estudis més alt assolit pels pares dels estudiants i el dels homes de la seva generació.

En els pares es troben uns resultats quasi idèntics, s'intueix una tendència cap a la igualtat d'oportunitats i la no influència dels pares i la seva situació social en els fills en l'univers estudiat.

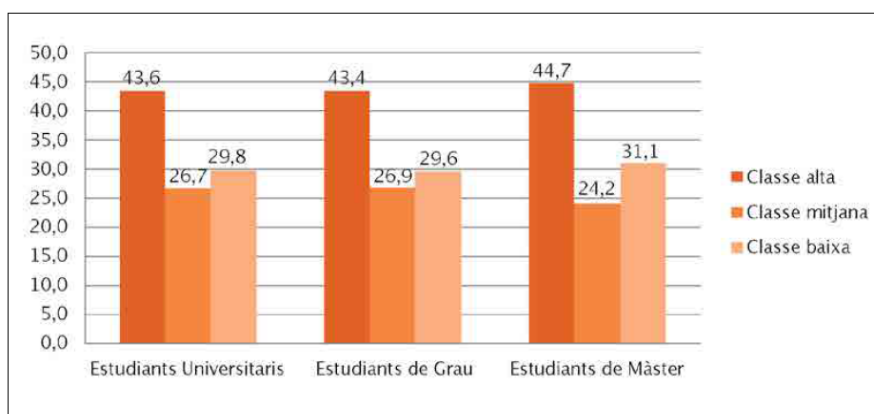
D'altra banda, cal destacar que el 26,9% de l'estudiantat té pare amb estudis universitaris, el 25,4% mare amb el mateix nivell d'estudis, el 15,7% amb tots dos progenitors, i, contràriament, el 63,4% del total no té cap dels dos progenitors. És una dada molt positiva perquè, si acaben els estudis, quasi dos terços de l'alumnat universitari superarà la formació acadèmica dels progenitors, podent ascendir en l'escala social i millorar les condicions de vida.

Gràfic 50. Nivells d'ingressos dels progenitors dels estudiants enquestats.

Respecte bagatge econòmic, cal destacar que la categoria “No ho sé” acumula un 16,4% en les mares i un 20,8% en els pares, més d’una cinquena part de les respostes probablement a causa del caràcter tabuístic de la temàtica tractada. En concret, els percentatges més elevats estan entre 751 i 2.300 euros en els homes i 451 i 1.500 en les dones. Existeix un elevat nombre de mares que no cobren res (17,1%) i que modifica molt significativament la simetria de la distribució d’ingressos. A més, es pot veure una clara diferència en el nivell de sous, les dones superen per molt els homes en les categories on els sous són més baixos o inexistents, i a partir de 751 euros són ells qui les superen quasi sense excepció en les categories més altes.

Gràfic 51. Percentatge d’alumnes universitaris segons la classe social i el cicle (%).

La classe social predominant és l’alta, representada per un 43% en els estudiants de grau i un 45% en els de màster. Posteriorment i amb força diferència es troba la classe baixa i la mitjana. Aquest fet posa en relleu la falta de mobilitat absoluta descrita anteriorment. També és sorprenent que la classe mitjana té menys representació que la baixa, potser a causa de la tendència a posicionar els alumnes en un extrem o alta.

Conclusions

Dins el col·lectiu dels estudiants universitaris, predominen les persones de gènere femení, sobretot entre els 18 i 25 anys. A grans trets, un 59% dels estudiants joves estan solters i un 34% en parella (però sense casar-se) i, amb el temps, la proporció de casats incrementa, així com la de divorciats. El 6% d'estudiants tenen fills amb una mitjana d'edat de 42,7 anys. El 92% dels estudiants és de nacionalitat espanyola i els progenitors viuen en comunitats autònomes de parla catalana. Per tant les universitats de parla catalana es situen dins la mitjana europea. Existeix una tendència cap a la disminució de les desigualtats d'accés a la universitat, però continuen estant infrarepresentats pel nivell professional al comparar els progenitors dels estudiants amb la població espanyola de la seva generació.

Recomanacions de polítiques universitàries

D'entrada, s'observa una major quantitat d'estudiants en grau i màster, tot i que en cursar un 2n cicle es redueix el nombre en favor dels homes. Per això, és necessari investigar aquest fenomen per conèixer-ne les causes.

Les persones amb fills representen un 6%, entre els quals un 95% són majors de trenta anys. És imprescindible conèixer si el fet de ser pares i mares comporta un impediment real per cursar estudis universitaris i de quina manera es pot solucionar.

El percentatge d'alumnes de nacionalitat estrangera és molt baix, per tant cal incentivar els programes de mobilitat nacional i internacional. Així mateix, és necessari analitzar si es pateixen dificultats per accedir a la universitat i promoure mesures per solucionar-les.

La classe alta continua sobrerrepresentada a les universitats de parla catalana, assenyalant la necessitat de prendre mesures per donar suport i evitar que els alumnes amb menys recursos quedin exclosos per l'origen social.

13. El gènere dels estudis universitaris

Les desigualtats de gènere es manifesten en la jerarquitització de sabers i de rangs institucionals, on els homes ocupen les posicions més elevades. Dins el sistema universitari espanyol, en cap camp de la ciència la proporció de dones investigadores supera la dels homes, tot i que la realitat a les aules universitàries és la contrària. La majoria de carreres estan feminitzades, sobretot les que responen a l'extensió de papers tradicionals de gènere.

L'educació universitària no és neutral a les desigualtats de gènere del mercat de treball i de la societat. La igualtat formal i la superioritat numèrica de dones en totes les etapes educatives implica importants canvis socials per al col·lectiu, tot i que no s'han traduït en millores cap a la igualtat laboral i salarial.

És una paradoxa que, en un mercat professional estructurat per titulacions acadèmiques, les dones no tradueixin la seva superioritat acadèmica en superioritat professional. Per tant, les diferències dins l'àmbit universitari responen a patrons de comportament marcats per una socialització de gènere basada en la desigualtat.

Sobre la presència de les dones en el sistema educatiu, des dels anys noranta el col·lectiu femení ha guanyat terreny en els estudis de batxillerat i universitaris. Excepte en les branques de formació professional en què segueixen predominant els homes, sobretot en el grau mitjà.

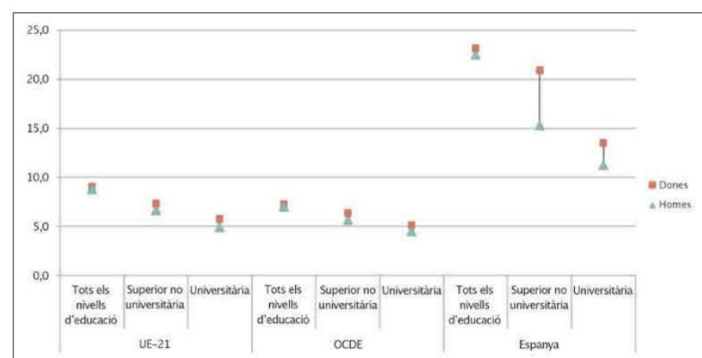
Taula 9. Proporció de dones (%) en els diferents nivells educatius entre els anys 1991-1992 i 2013-2014.

Nivells educatius	Anys desenvolupats								
	1991-92	1994-95	1997-98	2000-01	2003-04	2006-07	2009-10	2010-11	2013-14
Batxillerat	-	54,08	54,87	53,76	55,15	54,68	53,78	53,23	52,7
Cicles Formatius (grau mitjà)	51,97	43,67	44,46	42,69	45,61	46,85	46,01	45,18	42,5
Cicles Formatius (grau superior)	49,65	50,21	49,87	48,56	50,37	51,30	50,38	49,65	46,4
Superior universitària	50,83	52,32	53,07	53,30	54,39	54,24	53,97	53,77	54,4
Primer Cicle	48,19	50,15	51,03	51,26	52,76	53,14	52,96	52,19	
Primer i Segon Cicle	52,30	53,74	54,34	54,68	55,73	55,10	53,62	53,38	49,7
Grau							56,99	54,84	55,3
Llicenciatures	55,55	57,96	58,81	59,67	61,41	60,59	59,52	59,83	
Enginyeries i arquitectura	22,95	26,38	27,99	29,15	30,40	30,80	30,97	31,44	
Dobles titulacions	-	-	-	-	55,48	58,75	58,54	58,41	
Màster						51,42	53,52	53,31	53,7
Doctorat	45,48	47,49	50,37	50,72	50,59	51,80	51,85	50,99	
Tesis llegendes							48,4	47,4	49,2

Ara bé, el predomini de les dones no es presencia en totes les branques d'estudi. S'aprecia una gran distància entre la presència de dones en les llicenciatures (60% el 2011) enfront de les carreres d'Arquitectura i Enginyeries Superiors (31% el 2011). Això indica que les branques més tècniques continuen copades per homes i continua havent-hi una desigualtat segregativa per sexe.

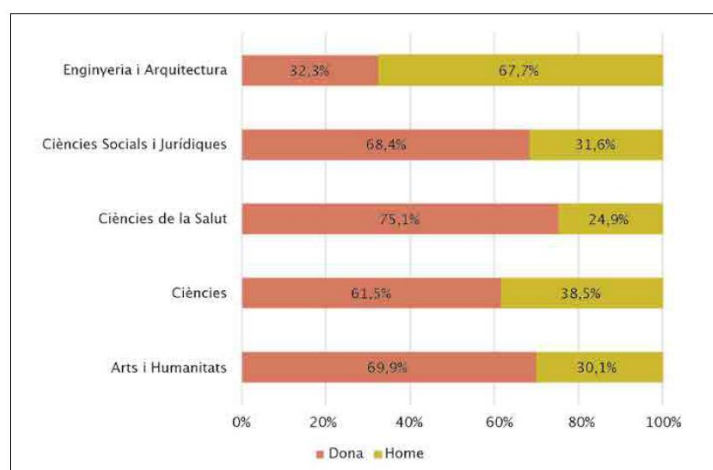
Sobre situació laboral, hi ha menys dones actives que homes i la seva taxa d'atur és superior. Les diferències entre les taxes d'atur en estudis superiors, comparant Espanya amb Europa i l'OCDE, indiquen que la distància entre les taxes espanyoles és molt accentuada i que aquesta desigualtat només se suavitza en augmentar el nivell educatiu. Tot i que el valor econòmic dels títols en el mercat de treball no és el mateix segons si la persona és home o dona.

Gràfic 52. Taxa d'atur de la població de 25 a 64 anys (%) amb educació superior per sexe. Any 2012.

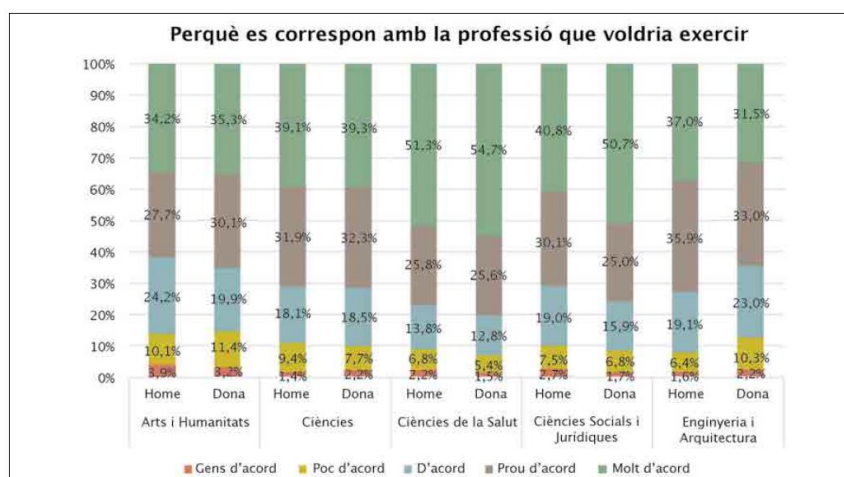
La taxa d'atur entre homes i dones està molt més distanciada a Espanya que en la mitjana de la resta de països. Una desigualtat només suavitzada amb l'increment del nivell educatiu.

Gràfic 53. Distribució de la població universitària enquestada per àrees de coneixement i sexe.

Les dones es posicionen com a col·lectiu majoritari en quasi totes les branques de coneixement excepte d'Enginyeria i Arquitectura. Ara bé, aquesta distribució no correspon amb les proporcions reals en la mesura en què la taxa de resposta a l'enquesta té un biaix a favor de les dones per la forma en què s'ha fet l'anàlisi (encreuaments per la variable de sexe). D'altra banda, mencionar que les dones estan sobrerepresentades a Periodisme, Humanitats i Magisteri, mentre es troben infrarepresentades a Ciències i Enginyeries.

Gràfic 54. Grau d'acord amb la vocació professional en funció de l'àrea i el sexe.

Sobre l'elecció dels estudis, predominen els motius més vocacionals, relacionats a la professió, en lloc dels instrumentals o expressius. Tanmateix, els motius per triar una carrera varien en funció del sexe de la persona i l'àrea de coneixement dels estudis. Les dones tenen una *vocació professional* més marcada dins l'àrea de Ciències Socials i Jurídiques, i una mica menys significatives Ciències de la Salut, mentre dins l'àrea d'Enginyeria i Arquitectura en tenen més els homes. Quan es valora la correspondència de les aptituds amb els estudis triats es troben els mateixos resultats.

Aquests resultats mostren la desconfiança de l'estudiantat en escollir estudis on tradicionalment és majoritari el sexe contrari. Una inseguretat més present entre els homes que estudien carreres feminitzades.

Conclusions

Des de la segona meitat del s. XX, trobem una democratització amb equitat participativa per sexe que ha acabat esdevenint en una inversió estructural. A l'estructura universitària per sexe s'observa un gir en què les dones tenen una superioritat numèrica sostinguda en el temps.

Ara bé, l'increment de les dones s'orienta en branques com Ciències de la Salut, Arts i Humanitats i Ciències Socials i de l'Educació, mentre continuen destacant els homes en carreres més prestigioses com Arquitectura o Enginyeries Superiors. Sobretot a Espanya, encara no s'ha assolit l'equitat entre sexes en àrees d'estudi científiques, ja que reproduïxen externalitzades i professionalitzades les tasques de l'àmbit domèstic marcades pel gènere. És més, les dones acostumen a triar estudis en funció dels seus somnis i desenvolupament personal, i els homes tracen un càlcul més instrumental del rendiment futur que els proporcionarà la titulació.

També s'ha de subratllar que el rendiment escolar de les dones és superior tot i atenuar-se a les etapes d'estudis més altes. En carreres masculinitzades elles destaquen per una major intensitat en dedicació a l'estudi. Ara bé, a pesar de la preparació més gran acadèmica, s'observa una taxa d'atur superior en tots els països de l'entorn, per tant el rendiment obtingut per l'esforç formatiu és menor.

En definitiva, les dones estudien millor, però en carreres de menys prestigi, tenen dificultats relacionades amb les responsabilitats domèstiques (en els nivells més alts) i obtenen pitjors resultats en l'àmbit laboral.

Recomanacions de polítiques universitàries

Des de les institucions: visibilitzar a models masculins i femenins que trenquen amb els estereotips de gènere, i donar suport a les persones que s'aventuren en estudis on el seu sexe és minoritari.

Equilibrar els cossos docents i investigadors.

Tractar la problemàtica de la conciliació en la població estudiantil, afavorint els canvis de grup i horaris adaptats en persones amb càrregues familiars. A més d'afavorir una docència flexible que possibiliti la prolongació dels estudis.

Mitjançant mesures d'acció positiva, donar suport a la inserció laboral de les titulades universitàries.

14. Conclusions generals

L'enquesta de la primera edició de Via Universitària l'any 2015 ha permès analitzar aspectes com l'equitat, la diversitat, la qualitat i l'autonomia de l'experiència dels estudiants sobre el seu pas per les universitats de la Xarxa Vives. Si bé es detecta una major diversitat i millora de l'equitat en l'accés a la Universitat, cal matisar que no tothom ho fa en les mateixes circumstàncies, ja que les condicions de vida i d'estudi encara estan molt marcades de l'origen social i familiar, sent els estudiants de classes més altes els que veuen opcions de treure més profit d'aquesta experiència que els de classes més baixes, tanmateix les classes menys avantatjades tenen més dificultats per integrar-se en la vida universitària, per fer estades a l'estranger o per mantenir els estudis, i tenen taxes més altes d'abandonament i interrupció dels estudis.

Un aspecte rellevant de l'enquesta és com l'estatus social familiar determina les condicions amb què es viu a la Universitat, com per la funció fonamental de sustentar econòmicament l'experiència universitària. Una de les variables que ha resultat més rellevant i diferenciadora és l'àmbit de coneixement: la titulació que s'estudia és fonamental a l'hora d'explicar l'experiència universitària i com projecta la seva sortida professional.

Els resultats mostren també que en cada àrea de coneixement i en cada titulació existeix una cultura de l'ensenyament-aprenentatge diferenciada, aquesta cultura influeix en la tria d'aquella carrera per part de l'estudiant així com en la manera en què viu l'estada a la Universitat i com projecta la seva sortida professional.

L'estudi mostra també que molts estudiants no creuen en la possibilitat de millora de posició social o d'ingressos lligats a expectatives d'ocupació. Això representa un missatge cap a les polítiques de les universitats.

En resum, Ariño assenyala 5 qüestions claus com a conclusions de l'estudi:

1. Caminem cap a l'equitat, però queda molt recorregut per aconseguir la igualtat

Aquest sistema universitari és obert o inclúsiu en clau de capital educatiu, però no de capital ocupacional, d'ingressos i classe social dels progenitors. La universitat té encara un recorregut important per aconseguir l'equitat, per ser una representació de l'estructura social i encara més per funcionar amb una lògica d'igualtat que suposi una inversió de desigualtats històricament consagrades.

2. Una universitat sustentada pel familisme

El familisme és omnipresent entre l'estudiantat universitari, atesa l'absència d'emancipació i autonomia, tant per raons econòmiques (duresa de la crisi) com culturals (manteniment de llaços estrets amb la família de procedència). Es pot destacar la seva importància crucial en tres aspectes: residència, finançament d'estudis i de la mobilitat, sigui nacional o internacional.

3. L'enfonsament de la fe en l'ascensor universitari

Hi ha hagut i continua havent-hi mobilitat intergeneracional, però uns es mouen més de pressa i arriben més lluny que uns altres; hi ha qui ascendeix i hi ha qui descendeix. No tots els individus parteixen amb els mateixos avantatges i "el punt de partida que suposa un progenitor amb major nivell formatiu i salarial, i fins i tot ser un home" obre major ventall d'oportunitats per a l'ascens (Herrera et al., 2015: 768). Això depèn, sense el menor dubte, d'aquesta herència que denominem origen social (més que del mèrit individual), que actua de forma directa i indirecta. De forma directa mitjançant el capital econòmic, el cultural, el polític i el relacional (els contactes i connexions); de forma indirecta a través del capital educatiu.

4. La rellevància, creixent, de les titulacions

Totes les dimensions analitzades, des de la via d'accés a les expectatives de futur, des de la trajectòria als règims de dedicació, des de les motivacions a l'ús dels serveis universitaris, des de la mobilitat a la participació associativa i política, es trobi influïdes clarament per l'àrea de coneixement i la titulació cursada.

5. On es troba la centralitat dels estudiants?

Tenen les universitats en compte aquests fets i dades a l'hora d'organitzar els seus calendaris escolars i els requeriments de presencialitat? Tant l'experiència com les opinions de les persones entrevistades coincideixen que la filosofia amb la qual s'ha implantat el Pla Bolonya va en sentit contrari: requeriment de dedicació a l'estudi a temps complet. No obstant això, cap document del procés d'implantació de l'EEES ha exigit ni tan sols insinuat que s'haurien d'incorporar metodologies que obliguessin a una dedicació a temps complet o a seguir estudis en línia en universitats a distància. Justament, la filosofia de la centralitat dels estudiants va en una direcció oposada.

Els canvis que s'estan donant en la producció i les tecnologies del coneixement alteren les formes d'aprenentatge i, per tant, queden afectades les formes com s'ha d'ensenyar a la universitat. En cert sentit, pot dir-se que la centralitat històrica de la universitat és desplaçada en un context en què s'aprèn al llarg de la vida i en l'itinerari laboral. Per tant, posar al centre de l'EEES l'estudiantat suposa

conèixer bé les transformacions en la manera de producció de la societat, en la manera de producció del coneixement i, com diu Michel Serres, conèixer bé els estudiants: “abans d’ensenyar el que sigui a qui sigui, almenys cal conèixer-lo” (Serres, 2014).

En aquest context i davant d’aquestes conclusions, l’informe assenyala com alguns dels principals reptes de la Universitat prendre en consideració la rellevància de l’orientació prèvia, l’acompanyament durant l’estada a la universitat i la flexibilització del sistema, juntament amb la necessitat d’avançar en l’adequació dels estudis a un perfil cada vegada més divers d’alumnat.

15. Referències

Ariño, A.; i Sintès, E. (coord.) (2016). *Via Universitària: Ser estudiant universitari avui*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Recuperat de:

https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/j/m/q/t/y/o/i/p/c/viauniversitaria_informesbreus62_100516.pdf

Sintès, E. (2016). *Via Universitària: Accés, condicions d’aprenentatge, expectatives i retorns dels estudis universitaris. Resultats principals, conclusions i recomanacions*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Recuperat de:

https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/1/j/r/a/n/m/q/n/k/viauniversitaria_doctreball_010616.pdf